

Universitet və tələbə

Ayətullah Seyid Əli Xameneinin
çıxışlarından seçmələr

Kitabın adı:.....Universitet və tələbə
Çap tarixi:.....2022
Çap növbəsi:.....Birinci
Tiraj:.....1000

«Издательство Полипресс»
Тверь, Комсомольский проспект, дом 19.
Тел.: (4822) 58-19-78, 500-250,

ISBN 43-38-024519-42

BİRİNCİ FƏSİL

Universitet

1. Universitetin əhəmiyyəti ölkənin gələcəyinin əhəmiyyəti qədərincədir.

Universitetin əhəmiyyəti ölkənin gələcəyinin əhəmiyyəti qədərincədir. Əgər biz gələcəkdə böyük, abad, inkişaf etmiş, mütərəqqi, sivilizasiyalı, maddivə mənəvi tərəflərə malik ölkə olmaq istəyiriksə, universitetlərlə məşğul olmalıyıq. Başqa çarəmiz yoxdur. Bizim hər işimiz elmi olmalıdır. Bu gün elm olmadan, elmi baxış olmadan dünyada addım atmaq, uğur qazanmaq olmaz.¹

¹ Böyük Rəhbərin universitet rektorları ilə görüşündəki nitqindən: 1998-02-25.

2. Universitetlərin məsələsi İnqilab və ölkənin birinci dərəcəli məsələsidir

Biz yaqın deyə bilərik ki, mərhum dahi rəhbərimizin fikrincə universitetlər İnqilab və ölkənin birinci dərəcəli məsələlərindəndir. O, bir dəfə ölkənin mədəniyyət işçiləri ilə görüşündə buyurdu: “Müharibə, müvəqqəti məsələdir. Bizim əsas, mühüm və qalıcı məsələmiz universitetlərdir”. Bu, bir həqiqətdir. Müəllim və tələbə kollektivi üzərində qurulan universitet, həqiqətən, ölkənin gələcək təməli hesab olunur.¹

3. Bugünkü cəmiyyətimizin universitetdən umacağı

Müəllim və tələbələrimizin mütəfəkkir zəkaları bəzilərinə görə enmiş vəhy kimi dəyişilməz, şəxsiz olan Qərbdən gələn qəlibləri, formaları hüquqi, ictimai, siyasi anlayışları müxtəlif elmlər üzrə böyük tədqiqat dərnəklərində incələməlidir. Onların qarşısında sual işarəsi qoymalıdır. Bu toxunulmazlıqları sındırmalı, yeni yollar aramalı, tapmalıdırlar ki, həm özləri istifadə etsinlər, həm də bəşəriyyətə təklif etsinlər. Bu gün bizim ölkəmiz buna ehtiyaclıdır. Bu gün ölkəmiz universitetdən bunu umur, bunu gözləyir. Universitet əhatəli, dərin proqramlaşdırma hərəkətini bu ölkənin, bu xalqın ixtiyarına verə bilməlidir. İşləyən, çalışan kimsələr

¹ Böyük Rəhbərin tələbə və universitet mənsublarının beyət mərasimindəki nitqindən: 1989-06-18.

özümüzdən olan təkliflər, qəliblər və yeniliklərlə İslam təfəkkür və dəyərlərinə söykənən gerçək ədalət dolu, abad bir cəmiyyətin təməlini formalaşdırma bilməlidirlər. Bu gün ölkəmiz universitetdən bunu istəyir.¹

4. Universitetlərə elmi şəxsiyyətlər rəhbərlik etməlidir; əməl və etiqadı özündə birləşdirən elmi şəxsiyyətlər.

Mən bir neçə il bundan öncə bir söz dedim, bəziləri hay-küy qaldırdılar. Dedim ki, universitetlərin başında elmi şəxsiyyətlər dayanmalıdır. İndi də həmin fikirdəyəm. Yəni universitetlərin başında dayanan şəxs elmi baxımdan ələ bir səviyyədə olmalıdır ki, orada onlar onu rəis olaraq, rektor olaraq qəbul etsinlər. Amma elm əməllə, etiqadla birgə olmalıdır. Belə də olmamalıdır ki, etiqadsız, bu quruluşun başının bədənində dayanmasını istəməyən, İslamı ələ salan, ümumiyyətlə İslama etiqad bəsləməyən, mücahid, mömin tələbələri ələ salan, onları istehza edən biri iş başına keçsin. Yox, (beləsinin) əlindən tutub kənara çəkin. Belələri siniflərimizə gəlib dərs vermək istəyirlərsə, bir sözüümüz yoxdur. Hansı müəllim gəlib dərs versə, biz qəbul edəcəyik. Biz hamının elmindən, hətta özünü qəbul etməsək belə istifadə edirik. Elmini öyrətsin, biz tam təvazö ilə oturub onun elmindən istifadə edirik. Quruluş onun

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin müəllim və tələbə kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 2001-02-27.

elmindən faydalanır. Lakin universitetin idarəetmə işlərində həlledici olmaq istəyर्सә, әslә (yol verilmәzdir).

Әgәр kimsә çadralı və ya hicablı qıza tәhqiredici şәkildә baxırsa, onu tәhqir edin, hеç bir şeyi nəzәrә almayın. Әgәр üzü saqqallı mücahid gәncә tәhqiredici nəzәrlә baxırsa, onu uzaqlaşdırın, özünü tәhqir edin (Әlbәttә, әgәр müxtәlif kanallarla bizә verilән mәlumatlar doğrudursa. Doğru olmasa sөzümüz yoxdur).¹

5. Universitetlәrdә din, inqilab әhval-ruhiyyәsi və başqalarından asılılığа qarşı nifrәt diqqәt mәrkәzindә olmalıdır.

Әgәр universitet mәzunları nə İnqilaba, nə dinә, nə ölkәyә, nə dә milli müstәqilliyә, böyük milli arzulara qayğılı olsalar, bu universitet elmi baxımdan nə qәdәр yüksәkdә olsa da hеç bir dәyәrә malik olmayacaq. Çünki bu universitetin mәhsulu asanlıqla müxtәlif siyasi oyunların әmrinin altına girir.

Bu mәsәlә bizim universitetlә bağılı proqramımızı bәlli etmәlidir. Yәni biz universitetdә dini, inqilab әhval-ruhiyyәsini, başqalarından asılı olmağа qarşı nifrәti diqqәt mәrkәzindә saxlamalıyıq. Burada asılılıq mәsәlәsinә xüsusi diqqәt yetirilmәlidir. Bu, hazırda dününün kiçik - siyasi vəziyyәt, siyasi çәki baxımından kiçik - dövlәtlәrin, necә dәyәrlәr, üçüncü

¹ Böyük Rәhbәrin Әmir Kәbir Sәnayе universitetinin müәllim və tələbә kollektivi ilә görüşündәki çıxışından: 2001-02-27.

dünya ölkələrinin, əsasən, İslam ölkələrinin düşdüyü vəziyyətdir. Onlar gözlərini o tərəfə (yadellilərə) dikmişlər.¹

6. Ölkəmizdə universitetin bünövrəsi yaradıldığı gündən qeyri-dini bünövrə olmuşdur.

Universitetlərdə dini dirçəltmək lazımdır. Bizim universitetimiz dinsiz dünyaya gəlmişdir. Bu, məlumdur. Bugünkü formada universitet dinsiz doğulmuşdur. Yəni universitetin dinsiz doğulmasını planlaşdırmışlar. Bunun mənası bu deyil ki, bu və ya digər universitetin təsisçisi dindar adam olmuşdur, yoxsa yox. Ümumiyyətlə ona aidiyyəti yoxdur. Universitetin bünövrəsi, təməl daşı qeyri-dini bünövrə, bundan da təhlükəlisi dinə zidd bünövrədir. Eynilə ölkəmizin ziyalılığı, aydınlığı kimidir, başlanğıcdan dinsiz doğulmuşdur.

Gerçək və dərin dinin xüsusiyyəti budur ki, aparatlara (orqanlara, idarə və təşkilatlara), müxtəlif yerlərə, insanların yer aldığı mühitlərə nüfuz etmək üçün kiminsə icazəsini gözləmir. Din universitetə, ziyalı mühitinə, elmə də nüfuz etdi, hər yerə girdi. Lakin bünövrə yanmış bünövrə idi. Bu təməl dəyişilməlidir. Yenidən öncəki kimi olmağa qoymayaq. Təbii ki, düşmən də bekar qalmır.²

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki çıxışından, 1991-12-11.

² Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1991-12-11.

7. Yad və dindən ayrı universitet əvəzolunmaz faciədir.

Əgər universitet yad və dindən ayrı olsa, bu, əvəzolunmaz bir faciədir. Bu mənada əvəzolunmazdır ki, onu öncəki vəziyyətə qaytarmaq olduqca çox tələfat tələb edəcək, olmazın problemlər yaradacaqdır. O da məlum deyil, lazımı vəziyyətə gəlib çıxacaq, yoxsa yox.

İslam Respublikasının xüsusiyyəti budur ki, onun insan formalaşdırıcı dəzgahı düzgün hərəkət etməli, İslam Respublikasının məqsədlərinə uyğun kadrlar yetişdirməlidir. Əgər biz yalnız bir millətin, xüsusilə müsəlmanların müqəddəs arzularından kənar bir alim yetişdirmək istəsəydik, yaxşı olardı ki, tələbələrimizi qrup-qrup təhsil imkanları bizdən daha geniş, daha modern ölkələrə göndərək. Gedib öyrənib gəlsinlər. Məqsəd bu deyil. Məqsəd budur ki, ölkə, bilik və təfəkkür baxımından səlahiyyətli insanların əli ilə öz məramlarına doğru irəliləsin. Bu, o halda olacaq ki, insanlar özləri o məqsədləri tanıyıb qəbul etsinlər.¹

8. Universitet mühitinin xüsusiyyətləri

Universitet mühiti təbii olaraq şənlilik, yenilikçi, novator, dirçəliş mühitidir. Universitet mühiti şəxsiyyətlərin inkişaf etdiyi, istedadların üzə çıxdığı, insan şəxsiyyətinin gizli parlaq tərəflərinin biruz etdiyi mühitdir. Həmçinin universitet mühiti saflıq,

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1991-12-11.

səmimiyyət, həqiqət sorağında olma mühitidir. Çünki oradakı kollektiv gəncdir. Eyni zamanda universitet xoşagəlməz hadisələrə qarşı həssaslıq nümayiş etdirən kompleksdir. Yəni nə isə gəncin dəyərləri, idealları baxımından xoşagəlməz olarsa, hamıdan çox universitetlərdə ona qarşı həssaslıq nümayiş etdirilir. Bu həssaslıq bir çox hallarda tez inciməklə müşayiət olunur. Habelə əgər zəmin yaranarsa, universitet mühiti – bəzilərinin belə olmadığını güman etdiklərini, yaxud belə olmadığını göstərmələrinin əksinə olaraq – həm də zərif dini, mənəvi yönəlmələr mühitidir. Bu xüsusiyyətlər təbii olaraq ölkəmizin bütün universitetlərində mövcuddur.¹

9. Universitet mühiti dini mühit, tələbə isə dindar olmalıdır.

Universitetlərdə din məsələsi haqqında (deməliyəm ki) dində məqsəd dindarlıq, möminlikdir. Məqsədimiz din haqqında ziyalisayağı yanlış təsəvvürlər, dini məsələlərlə bağlı yanlış düşüncələr deyil. Təcrübə göstərir ki, o təsəvvürlərin qara köpük qədər dəyəri yoxdur. Mən ömrümü bu şeylərə sərf etmişəm. Uzaqdan danışmıram. Dini dindarlıq kimi nəzərə almaq, İslam qanunlarına uymaq, qəbul etmək, iqrar etmək və təslim olmaqdır. Hədislərdə də belədir. Quranda da belədir. *“Allah yanında (haqq olan) din, əlbəttə, islamdır (təslim olmaqdır)”*.² İslam nə

¹ Böyük Rəhbərin Şəhid Behiştı universitetinin tələbələri ilə görüşündəki nitqindən: 2003-05-12.

² “Ali-İmran”, 19.

deməkdir? «من أسلم وجهه لله» nə deməkdir? Yəni üzünü (səmtini) Allaha təslim et. Bu, dindir. Din özünü şəriət hökmlərinin icrasında göstərməlidir. Bizim universitetlərimiz belədirmi?

Səbəb budur ki, universitetlərin təməlini qoyanlar nəinki dini kökündən qəbul etmirdilər, hətta bundan da o yana dinin kökünü qazımaq istəyirdilər. Siz də buna şahidsiniz. Belə deyilmi? Bu, universitetin tarixçəsidir. Bu, Avropa mədəniyyətinin ölkəmizdəki tarixçəsidir. O mədəniyyəti gətirənlərin fikrincə, bunlar mənasız sözlər idi. Yəni ziyalılıq belə meydana gəldi. Dinə qarşı, dinlə müxalif, dinin kökünü qazımaqda əzmlə. Təbii ki, universitetlər də bu yeni Avropasayağı ziyalılığın meydana gəldiyi, formalaşdığı mühit idi. Buna görə də mühit qeyri-dini mühit oldu. Bu fəza Qərbə bağlı universitetə aid idi. Qərb yetişdirmələrinin qurduqları fəza idi. Amma İslam universiteti necə?

Elm və s. məsələlərlə bağlı dediklərimiz o zaman mənə tapar ki, sizin yetişdirdiyiniz alim dindar olsun. Dinsiz alim istəyirsinizsə, çoxdur. Amerikaya, İngiltərəyə, Fransaya gedin. Nə qədər istəsəniz böyük, görkəmli alimlər var (Hansı ki, elm baxımından sizin onlara çatmağınıza hələ çox qalır). Amma dinsiz, dinə zidd, bizim məqsədlərimizə, ideallarımıza ziddilər. Biz, belə alimlərimi yetişdirmək istəyirik? İslam Respublikası dinsiz alimmi yetişdirmək istəyir?

Universitetdə dini mühit yaratmaq üçün “təəssüb” sözündən qorxmayın. Universitetdə kimsə - fərqi yoxdur, sizin təşkilatınız istər tibbi, istərsə də qeyri-

tibbi təşkilat olsun – bu sözləri boş verin, qoyun dərslərini oxusunlar desə, bu fikir yanlış fikirdir. Dərslərini dindarcasına oxumalıdırlar. Dindarlıq elə bir şey deyil ki, onun üçün vaxt təyin edək və indi dərs oxuyun, sonra dindarlığa başlayarsınız, - deyək. Dindarlıq bu deyil. Dindarlıq, insanın varlığının, zehninin bir hissəsidir. İnsanla birgə inkişaf edir, çiçəklənir və onun bütün hərəkətlərinə təsir göstərir. Din, yaşama yad deyil. Din, bir kəlmə kəsməkdə, bir işarədə, bir mövqeydə belə iz buraxır. Dinə etiqadlı olan insan bir müddət dinsiz yaşaya bilərmi? Universitet mühiti dini mühit olmalıdır. Bunu təmin etmək lazımdır.¹

10. Universitet mühitini elə hazırlayın ki, orada mücahidlər yetişsin.

Öz universitet mühitinizdə İslamı ən yüksək şəkildə qoruyun. Elə edin ki, yadellilər – İslama, İnciləyə yad olanlar – işin onların əli altında olduğunu hiss etməsinlər. Mənim sözümdür. Oranı elə mühitə çevirin ki, orada mücahidlər yetişsin. Bizim düşmənlərimiz çalışırlar ki, öz beynəlxalq təbliğatlarında mücahidlərimiz haqqında pis təsəvvür yaratsınlar. Mücahidləri heç bir şeyi olmayan bir lotu kimi təsəvvür edirlər. Xeyir, ... mücahid Allahın xidmətində olanıdır. O, Allahın iradəsi olan inqilaba,

¹ Böyük Rəhbərin Ali Təhsil və Mədəniyyət Nazirliyinin məsul işçiləri və ölkənin universitet rektorları ilə görüşündəki nitqindən: 1990-08-14.

inqilabın özülünə bağlılıqdan başqa, heç bir təşkilata bağlı deyil.

Elə bir iş görməlisiniz ki, ölkənin mücahid kəsimi, universitet, müdiriyyət, özünü bu inqilaba aid hesab edənlər, bu millətə can yandıranlar, bu inqilaba, bu ölkəyə xidmətdən başqa heç bir vəzifəsi olduğunu düşünməyənlər burada doğma olduqlarını hiss etsinlər.¹

11. Universitet mühitlərində İslam hicabına qarşı hörmətsizlik olunmasına icazə verməyin.

Qadın müəllimə və tələbələr çalışmalıdırlar ki, universitet mühitində İslam əhval-ruhiyyəsini, mədəniyyətini yaysınlar. Kimlərinsə - Allah eləməmiş, əgər ölkəmizin universitetlərində belələri varsa, – müsəlman qızlarımızın, tələbə və qadınlarımızın dini geyiminə, hicabına hörmətsizlik etməsinə icazə verməyin. İcazə verməyin ki, onlar azğın, yanlış fikirləri yaysınlar. Universitet mühiti İslam mühiti olmalıdır. İslama uyğun insanların yetişdiyi, həzrət Fatimeyi-Zəhranı (ə) örnək alan insanların yetişdiyi mühit olmalıdır. Bu, ölkənin gələcəyi üçün olduqca mühümdür.²

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki çıxışından: 1991-12-11.

² Böyük Rəhbərin qadın həkimlərlə görüşündəki nitqindən: 1368. 10. 26.

12. Universitetdə İslam dəyərləri müsabiqə obyektinə çevrilməlidir.

Universitetdə İslam dəyərləri müsabiqə obyektinə çevrilməlidir. İslam, universitetdə qərib olmalı deyil. İslama əməl etmək, ona bağlı olmaq barmaqla göstərilməməlidir. Universitetlərdə namaz, əmanətdarlıq, doğruluq, səmimiyyət, qardaşlıq, mücahidlik, rəğbətlə dərs oxumaq, müxtəlif biliklərə dərinlən yiyələnmək üçün çalışmaq geniş hal almalıdır.¹

13. Tələbələrin etikaf saxlaması həqiqətən, sistemin iftixarıdır.

Həqiqətən, İslam Respublikası və İran milləti üçün fəxrdir ki, rəcəb ayında – İranın ən böyük universiteti – Tehran universitetinin məscidində universitet tələbələri etikaf saxlayırlar. Bu çox mühüm hadisədir. Çox qəribə hadisədir. Mən bunu eşitdikdə həqiqətən, təəccüb etdim. Bilirsinizmi, o məscid haradır? Bu universitet kimlərin əli ilə meydana gəlmişdir? O universitetdə, məscid daxilində dindar tələbələrin etikaf saxlaması onların cəsədini məzarda titrədir. Hansı ki, onlar universitetin gələcəkdə xalqı dindən ayırması üçün kifayət olduğunu düşünürdülər. İndi həmin məsciddə gənc tələbələr oturur, üç gün oruc

¹ Böyük Rəhbərin bir qrup hövzə və universitet tələbələri ilə görüşündəki çıxışından: 1990-12-19.

tutur və etikaf saxlayırlar. Bu çox mühüm hadisədir. Bu növ fəaliyyətləri bacardığınız qədər genişləndirin.¹

14. Tələbələrdə “Allah qarşısında” mütilik əhval-ruhiyyəsi inkişaf etməlidir.

Universitetlərdə tələbələr üçün mühüm olan məsələlərdən biri dini iman, İslami düşüncə, digəri isə onlarda Allah qarşısında mütilik, yəni Allaha təslim olmaq əhvali-ruhiyyəsinin inkişaf etdirilməsidir. “Müslim” sözünün də mənası budur. *“Tək Allaha təslim olacağıq”*². Yəni biz Allaha təslimik. Mütiliyin mənası budur: *“Allah yanında (haqq olan) din, əlbəttə, islamdır”*.³ Bu, Allaha təslim olmaqdır, mütiliyin mənasıdır. Bu əhval-ruhiyyə inkişaf etdirilməlidir. Şübhəsiz, bilirsiniz ki, mütilik rəşadət əsaslanma, rəşadət məsələlərə meyillə, elmə, elmi fəaliyyətə, universitet təhsilinə, tələbəliyə etiqadla heç də ziddiyyət təşkil etmir. Bütün bunlar hamısı olmalıdır, mütilik də öz yerində olmalıdır.

Əgər daxilimizdə, xarakterimizdə, tərbiyələrimizdə olan şeytan vəsvəslərin, nəfsani istəklərin, ehtirasların, müxtəlif zəifliklərin, insanlıq cövhərimizin bulaşdığı lehmənin bədən üzvlərimizi hərəkətdən saxlamamasını istəyiriksə, bizdə mütilik əhval-ruhiyyəsi olmalıdır. Allahın hökmü, fərmanı, şəri vəzifədir, həyata keçirməliyik. Başqalarından

¹ Böyük Rəhbərin Qum şəhərində tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqində: 1995-12-09.

² “Bəqərə” surəsi, ayə 133.

³ “Əhqaf” surəsi, ayə 15.

çəkinmək, utanmaq, hədələr, təhlükələr, ələ salmalar bizim qarşımızı almamalıdır. Demək, tələbədə (Allah qarşısında) mütilik inkişaf etməlidir. Çünki bu gənc sabah bu məmləkətin çarxlarından birini ələ alacaqdır. İndidən o ləyaqəti toplamalıdır.

Mənim və mənim kimilərin yaşına çatdıqda qurumuş ağac tək, dəyişməsi mümkün olmayacaq. O zaman artıq bir iş görmək olmayacaq. İnsan sizin yaşlarınızda öz əyintilərini düzəltmək, çatışmazlıqlarını islah etmək iqtidarında olur.¹

15. Universitetlər biliyə praktiki əhəmiyyət verməlidirlər.

Universitetlər biliyə əhəmiyyət verməlidirlər. Əhəmiyyət vermək yalnız bir könül işi deyil. Tətbiq etmək lazımdır. Bu tətbiq bir sıra müqəddimələr, proqramlaşdırmalar, ciddi yanaşma tələb edir. Universitetin imkanları hesabına qeyri-elmi işlərə vaxt sərf etmək, sərmayə qoymaq təbii olaraq elmi ciddiyyəti azaldır. Əlbəttə, bu zaman (həmin qeyri-elmi iş) lazımı, zəruri olarsa, eybi yoxdur. Lakin o işlərdə ifrata varmaq bu gün ehtiyacımız olan elmi yönəlməyə, elmi hərəkətə, quruculuğa, elmi inkişafa zərbə vuracaq.²

¹ Böyük Rəhbərin Qum şəhərində tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqindən: 1995-12-09.

² Böyük Rəhbərin təhsil naziri və universitet rektorları ilə görüşündəki çıxışından: 2005-01-06

16. Yüksəlişə meylli, fəal, elmi və fikri baxımdan şən əhval-ruhiyyəli universitetin tərəfdarıyam.

Mən yüksəlişə, tərəqqiyə meylli, prinsipial, xalqa xidmət edən, fəal, elmi və fikri baxımdan şən əhval-ruhiyyədə olan universitetin tərəfdarıyam. Mən universitet və mənsublarını mühafizəkarlığa, bu gün ixtiyarlarında olan təfəkkürə, maarifə, idraka qane olmağı tövsiyə etmirəm. Yox, universitet daim yüksəliş pillələrini irəliyə doğru qət etməlidir. Mən, mühafizəkarlığı, ixtiyarımızda olana qane olmağı, bütün fikri və mədəni sahələrdə ciddiyyət göstərməməyi, yüksəlişə meylli olmamağı İnkilabın qətləgahı hesab edirəm. İnkilab geniş addım deməkdir. Bunun ardınca daha geniş addımlar atmaq lazımdır. Məfhumları doğru başa düşmək, qavramaq lazımdır. Məfhumların düzgün təsnifi ilə hərəkət etmək lazımdır.¹

17. İnkilab, universiteti iki böyük bələdan xilas etdi.

Fikrimcə, İnkilabın universitetə ən böyük xidməti iki şey olmuşdur: Biri universitetə müstəqil milli mənlilik hissi bəxş etməsidir. İnkilab, universiteti yadlara üz tutmaqdan, özgələrə heyran olmaqdan, onlardan təsirlənməkdən xilas etdi. İnkilabdan öncə belə idi. İkincisi isə universiteti camaatla bərişdırmasıdır. İnkilabdan öncəki universitet coşğun

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin tələbə və müəllim kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 2001-02-27.

xalq dənizinin arasında tək qalmış ada idi. Müstəsna müəllimlərin, mömin, öhdəçi tələbələrin yoxluğundan başqa, o zaman əksər universitet mühitinə ayaq basmaq üçün ictimai mədəniyyətə, xalqın inanclarına dəyərlərinə, könül verdiklərinə arxa çevirmək lazım idi. Universitet mühiti müəllim və tələbələrin böyük əksəriyyəti üçün yalnız şəxsi məşğuliyyət mühiti idi. Bir neçə siyasətçi və mübariz simalardan başqa, digərlərinin düşüncələri, məşğuliyyətləri hamısı şəxsi idi. İctimai düşüncələrə malik deyildilər. Öz cəmiyyətlərinin yaralarını, dərdlərini hiss etmirdilər.

O zaman bir tələbənin ən önəmli arzusu bu idi ki, bir yol tapıb özünü xaricə yetirə bilsin. Universitet Qərbə meyilli idi, özü yenilik etmək haqqında düşünmürdü. Nəinki müəllim və tələbələrdə belə bir meyl yox idi. Universitetlərə hakim kəsilmiş mədəniyyət bu idi. Başqalarından asılılıq mədəniyyəti bu idi. Şah rejimi də onu güclə təbliğ edirdi. Universitet daxilində ziyalılıq iddiasında olanlar da xalq ziyalıları deyildilər. Xalqdan qırılmış, kafe ziyalıları idilər. Onların bir çoxu İnciləbdan sonra getdilər. İndi Avropa ölkələrində yenə də kafelərə mənsubdurlar. Ən çox mühitləri kafe mühitləridir. Universitetin vəziyyəti belə idi. İnciləbdan universitetləri bu iki dərddən xilas etdi. Onu özü düşünməyə, müstəqil olmağa, özünə güvənməyə, istehsal gücünə malik olmağa – fikir, elm istehsalı – xalqın müxtəlif sinfləri ilə əlaqədə olmağa, xalq mədəniyyəti ilə ünsiyyət qurmağa, xalq arasında mövcud dəyərlərə,

mentalitetə bağlı olmağa vadar etdi. Bu çox əhəmiyyətlidir.

Mən sizə deyim ki, bu iki məqam çox mühüm məqamlardır. Əgər yaddellilər, düşmənlər tərəfindən universiteti bir təhlükə gözləyirsə, o, bu kimi əsaslı, önəmli mərkəzi bombalamaqdan ibarətdir. Universitetdən özünə güvəni alırlar. Tərcümə olunmuş fikirləri, nəzəriyyələri universitet mühitinə daxil edir, tələbənin, müəllimin beyninə yeridirlər. Onları imandan, xalqın bağlılıqlarından ayırırlar. Bu başlıca təhlükədir. Bunun çıxış yolu xalq kütlələri ilə fikir bağlarını qorumaq, İnqilabın köklərinə tapınmaq, ondan möhkəm yapışmaqdır.¹

18. İnqilabın nəbzini vurmayan universitet ölkənin gələcəyinə zəmanət vermir.

Universitet ictimaiyyəti ilə görüşlərimizdə dəfələrlə demişəm ki, bu xalq hakimiyyətində cəmiyyətin öncül, qabaqcıl, seçmə, gümrah təbəqəsi olan tələbələr cəmiyyətin ümumi hərəkətini müəyyənləşdirməkdə, gələcək quruculuğunda digər yerlərdən daha çox rol oynamalıdırlar, təsirli olmalıdırlar. Bu təsir bir-birini müşayiət edən iki amillə həyata keçməlidir:

Birinci amil dərs, bilik, təhsildir. Gənclər yaxşı dərs oxumalıdırlar. Müəllimlər də onları yetişdirməli,

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin tələbə və müəllim kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 2001-02-27.

tərbiyə verməli, ölkənin elmi və praktiki gələcəyinə təminat, zamanət verməlidirlər.

İkinci amil, universitetin fikri, siyasi, inqilabi istiqamətidir. Bu elmə də can, ruh, istiqamət verəcək amildir. İmam Xomeyninin nitqlərində, vəsiyyətnaməsində də bu önəmli, köklü məsələyə diqqət yetirilmişdir. Dini dəyərlərə yad, inqilab ideallarına qarşı laqeyd universitet, inqilabın nəbzi vurmayan universitet, kollektivi – istər müəllim, istərsə də tələbə – İran millətinin inqilab hərəkətinə qarşı, onun önünə düşmək üçün vəzifə hiss etməyən, inqilab işində birinci dərəcəli rol oynamayan universitet ümidverici, təminatverici, İmam Xomeyninin görmək istədiyi universitet deyil.

Məqsədyönlü universitet kəskin şəkildə İslam dəyərlərinə meyillidir.¹

19. Universitetlərimizin məhsulu müsbət mənada inqilabçı, fəal və öhdəçi tələbələr olmalıdır.

Bizim inqilabın əvvəlindən iki cür inqilabçımız var idi. İnqilabçılarımız iki cür rol oynayırdılar. Bəzi inqilabçılarımız müsbət inqilabçılar idilər. Bəzi inqilabçılarımız isə mənfi inqilabçılar idilər. Mənfi inqilabçı o inqilabçılara deyirdik ki, iş, cidd-cəhd, hərəkət meydanından zəhmətli, əziyyətli yerlərdən geri çəkildilər. İnqilabçı idilər, amma rifah, asayış

¹ Böyük Rəhbərin tələbə və universitet mənsublarının beyət mərasimindəki nitqindən: 2001-02-27.

axtarırdılar. Deyirdilər ki, biz inqilabdan öncə mübarizəmizi etmişik, indi artıq hörmət gözləyirik. Buna görə də belələri təhlükəli, əziyyətli meydanlara atılmır, kimlərinə gileylənəcəyi yerə girmirdilər.

Bəziləri isə müsbət inqilabçı idilər. Öz abırlarından belə inqilab yolunda keçməyə hazır idilər. Bir yerdə faydalı ola biləcəklərini, kömək edə biləcəklərini düşündükdə bütün varlıqları ilə hazır olduqlarını bildirirdilər.

Cəbhədə lazım olduqda oraya, universitetə lazım olduqda oraya, mədəni, siyasi meydanda ehtiyac olduqda da oraya atılırdılar. Mənfi inqilabçı özünü işdən ayrı tutur, məsuliyyətdən qaçır. Amma əlinə bir iş düşdükdə də özünü heç bir vəzifəsi, səlahiyyəti olmayan adam kimi aparır hər şeyə mənfi baxışla yanaşır, müxalifətçi şəkli alır. Sanki heç bir məsuliyyət daşımır. Müsbət inqilabçı isə hətta əgər heç bir rəsmi vəzifə tutmasa da, heç bir işə baxmasa da üzərinə ən çox məsuliyyət düşdüyünü hesab edir və meydana atılır.

Sizə demək istəyirəm ki, mənim əzizlərim, gənclər, müsbət inqilabçı olun. Universitet müsbət inqilabçılar yetişdirməlidir. Bu xalqın, bu tarixi dönmənin sizə ehtiyacı var. Özünüzü hazırlamalısınız. Əgər siz meydana olsanız bu ölkənin çox parlaq gələcəyi olacaqdır. Bizim istedadımız var. Bizim tariximiz var. Biz, hicri dördüncü əsrdə, yəni miladi 10-cu əsrdə çiçəklənmə dövrünü yaşamışıq. Bilirsiniz ki, miladi 10-cu əsr, təqribən altı-yeddi əsr çəkən Avropa orta əsrlərinin başlanğıcıdır. Əlbəttə, orta əsrlər 10-cu

əsrdən yox, ondan öncədən başlamışdır. 10-cu əsr isə Avropa zülmətinin zirvə nöqtəsi olmuşdur.

Bilirsinizmi, miladi 10-cu, hicri dördüncü əsrdə sizin İranınızda, İslam mühitində nələr baş verirdi? Hicri 4-cu əsr sizin ölkənizdə, eləcə də İslam dünyasında elm və fəlsəfənin çiçəkləndiyi əsrdir. Bu, İbn Sina əsridir, Farabi əsridir, Razi əsridir, böyük ilahi filosofların əsridir. Bu, o şəxsiyyətlərin əsridir ki, onların bəzi elmi əsərləri dünyanı bu günədək, sizin və mənim yaşadığımız bu günlərədək hələ də öz təsiri altında saxlayır.

Şübhəsiz, bu günün İranı böyük şəxsiyyətlər yetişdirməyə, İbn Sinanı, Farabini, Xarəzmini, Razini, Şeyx Tusi və digər alimləri yetişdirdiyi dönmədən daha hazırlıqlıdır. Nə üçün buna imkan vermək istəmərlər? Əgər onlar imkan vermək istəmərlərsə nə üçün mən və siz təslim olmalıyıq? Nə üçün mən və siz onların meyllərinə uyğun əməl etməliyik? Nə üçün İran siyasətçisi, İran gənci, mədəniyyət işçisi Amerika, sionizm və digərlərinin siyasi nəzəriyyəçilərinin planlaşdırdığı, yenidən İrana hökmranlıq etməsi üçün ehtiyacı olan işləri görməlidir? Bu rüsvayçılıqdır. Heç kim başa düşməsə də öz vicdanımız qarşısında biabırılıqdır. Universitetlərimizin məhsulu müsbət inqilabçı, fəal inqilabçı, məsuliyyətli inqilabçı, öhdəçi, ümidverici

inqilabçı olmalıdır. Mənim belə olacağına ümidim var.¹

20. Sistemə zidd olmaq universitetə layiq deyil.

Şübhəsiz, anarxizm universitetə layiq olan şeyə müxalifdir. Nizam-intizama zidd olmaq universitetə layiq deyil. Əlbəttə, hamının – tələbə və ya qeyri-tələbənin burada fərqi yoxdur –vəzifəsi ilk növbədə İslam sistemini müdafiə etməkdir. Bir məsələni də sizə deyim ki, bunları mən özüm sistemin bir üzvü olduğum, sistemdə vəzifə tutduğum üçün demirəm. Yox, mən həmin (dini təhsil alan) tələbəyəm.²

21. Mənim universitet mühitinin ayıq-sayıq, siyasi mühit olmasında ısrarlı olmamın səbəbi budur:

Universitet hər bir ölkənin əslində hər şeyidir. Tələbə, cəmiyyətin gələcəyinin təminatçısıdır. Əslində bu günün tələbəsinə baxıb hər bir cəmiyyətin gələcəyini görmək, təxmin etmək olar. İranda dini inancın kökünü qazımaq məqsədi ilə universitet təsis edənlər, tələbə mühitini antidin təfəkkürünə aludə edənlər nə etmək lazım olduğunu çox yaxşı bilirdilər. Həqiqətən, bu çirkin niyyətlərini gerçəkləşdirmək üçün başlıca məsələnin üzərində dayanmışdılar.

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin tələbə və müəllim kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 2001-02-27.

² Böyük Rəhbərin nümunə tələbələrlə görüşündəki nitqindən: 2002-11-28.

Yəqin ki, məlumatınız var. İranda universitet təsis olunduqda, yeni elmlər ölkəmizdə qarşılanmağa başladıqda – əlbəttə, bu çox lazımlı iş idi. Amma çox gec başladı. Bu iş yüz il öncə görülməli idi –öncədən proqramların tənzimlənməsində, seçimlərdə antidin məqsəd diqqət mərkəzində idi.

Həqiqətən, insan bəzi şeylərə adət etdiyindən onun əhəmiyyətini bilmir. Biz tağut zamanı belə düşünməyə adət etmişdik ki, universitetə gedən hər bir gənc oradan dinsiz çıxacaq. Hətta bu fikir yanlış olaraq hələ də bəzi zehinlərdə qalmışdır. Amma o zaman doğru idi. Yəni bəlli idi ki, universitet mühiti din və dindara yad mühitdir. Hər şeyi bu istiqamətdə qurmuşdular.

Onlar belə düşünmüşdülər, belə proqramlaşdırmışdılar. Uğur da qazandılar. Təqribən əlli il və ya bir az çox bu ölkədə biz iranlılar üçün yeni olan Qərb biliyi, təcrübəsi, mədəniyyətinə azacıq yaxınlaşdıqda həmin ölçüdə də öz ənənələrimizdən, İslam imanından uzaqlaşırıq. Əlbəttə, aydındır ki, bizim ictimai mühitimiz İslam mühiti idi. Hər halda təhsillilərə öz təsirini göstərirdi. Cəmiyyətdə o fikirə zidd, müxalif amillər də var idi. Bu gün dünya miqyasında yenidən din məsələsi, dinə iman meydana çıxmışdır. Əgər siz əziz gənclər dünya ilə tanış olsanız bunu tam aydınlığı ilə görəcəksiniz. Mənim universitet mühitinin ayıq-sayıq, siyasi zehniyyət mühiti olmasında ısrarlı olmağımın səbəbi budur ki, tələbə dünyada baş verənlərdən xəbərdar olmalıdır.

Siz, gəncliyiniz səbəbi ilə baş verənlərin dərinliklərini daha asanlıqla hiss edə bilərsiniz.¹

22. Universitet mühiti siyasi mühit olmalıdır dedikdə nə nəzərdə tutulur?

Universitet mühiti siyasi mühit olmalıdır. Siyasi mühit nə deməkdir? Yəni dərs oxumayıb siyasi şüarlarını versinlər? Yəni “yaşasın”, “qəhr olsun”mu desinlər? Yəni filan universitet rektorunu, filankəsi, yaxud filan şeyi istəmirik, filan şeyi istəyirikmi deməlidirlər? Bunun mənası budurmu? Xeyr! Siyasi olmaqda məqsəd tələbənin dünyada, ölkədə baş verənlərdən xəbərdar olması, baxışı olmasıdır. Əgər bu olmasa, bir fərd elmin yüksək zirvəsinə də ucalsa, çox dindar da olsa, düşmən onu çox ucuz qiymətə satın ala bilər, onu öz qanadı altına ala bilər.

Tağut dönəmində mütəxəssis, dindar, yaxşı müəllimlərimiz var idi. Amma siyasi anlayışları olmadığı üçün asanlıqla özləri də bilmədən rejimin məqsədlərinə xidmət edirdilər. Tələbələri də rejimin istədiyi səmtə yönəldirdilər. Elələri də var idi ki, alim və dindar idilər. Lakin siyasi şüura, düşüncəyə malik olmadıqlarından antidin rejimin fəqərə sütununa çevrilmişdilər. Deməli, tələbənin məlumatı, anlayışı, siyasi dərki olmalıdır. Siyasi məsələləri bilməlidir. Dünyada baş verənləri bilməlidir. Bu gün İslam Respublikası yüz faiz xalqına söykənən bir xalq

¹ Böyük Rəhbərin Qum şəhərində tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqindən: 1995-12-09.

hakimiyyətinə malikdir. Yaxşı, bu dövlət nə iş görür? Dünya siyasi məsələlərinin harasındadır? Məqsədləri nədir? Hansı addımları atır? Nə üçün filan istiqamətdə hərəkət edir? Nə üçün digər istiqamətdə hərəkət etmir? Bunları bilməlisinizmi?¹

23.Universitetdə siyasi canlanmanın əhəmiyyəti və xüsusiyyətləri

Universitetdə siyasi canlanma vacib və zəruridir. Ondan əsla çəkinmək, qorxmaq lazım deyil. Onun sönükməsinə icazə vermək lazım deyil.

Siyasi canlanmanın, dirçəlişin mənası bəzilərinin başa düşdüyü – yanlış və pis başa düşdüyü kimi deyil. Bəziləri belə göstərmək istəyirlər ki, tələbələrin siyasi dirçəlişinin, fəallığının mənası universitet daxilində müqavimət vəziyyəti yaratmaqdır. Yəni universitet səngərində dövlətə, sistemə qarşı müqavimət meydana gəlməli (cəbhə formalaşmalıdır). Yox, bu yanlış, çirkin düşüncədir. Əgər kimsə bu növ dirçəliş gözləyirsə, bu çox pisdır. Bu siyasi hərəkətin iki-üç özəlliyi var: Biri budur ki, tələbə təbiətə idealistdir. İdealist də olmalıdır. Əgər idealist olmasa, bu hərəkət dayanacaqdır. Elm sahəsində də idealist olmalıdır. İctimai zəmində də, öz cari məsələlərinə nisbətə də idealist olmalıdır. Prinsipcə, gəncin idealistliyi inkişaf səbəbidir. Əgər gənclərdə idealistliyi boğsalar, əzsələr, məhv etsələr və ya pis hal hesab etsələr böyük

¹ Böyük Rəhbərin “Kuhkiluyə və Buyer Əhmədi” ostanının universitet mənsubları və mədəniyyət işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1994-06-08.

bir problem qarşıya çıxacaq. Buna yol vermək lazım deyil. İkinci məsələ isə hökuməti, dövləti müdafiə etmək, ona arxa çıxmaqdır. Bu, universitet və qeyri-universitetlərdə bir ənənə halını almalıdır. Əlbəttə, bu hakimiyyətin xalqın qəbul etdiyi hakimiyyət olduğu müddətdə belə olmalıdır. Əgər bir zaman, Allah eləməsin, hansısa dövlət zorla, güc tətbiq edərək, diktatorluqla hakimiyyəti ələ alsaydı, bu, başqa məsələdir.

Əgər dövlət, hökumət xalq tərəfindən qəbul edilirsə, sevilirsə, xalq onun yolunda canından keçirsə, belə bir hökumətə, sistemə meyl göstərmək, arxa çıxmaq lazımdır. Dünyanın əksər yerində, hətta inkişaf etmiş dövlətlərdə də belədir. Əlbəttə, hər yer demək istəmirəm.

Hər halda siyasi sistemin başında duranlara, məsul işçilərə, sistemin xadimlərinə, – necə deyərlər, (güclü yük daşıyanlar) bu arabanı o tərəf, bu tərəfə çəkirlər və onun içində hərə öz işini görür – təşəkkür olunmalıdır. Onların zəhməti qiymətləndirilməlidir. Onlara müqavimət göstərmək, tələbələrini onların qarşısına çıxartmaq bir yanlış, bir səhvdir. Nəticə budur ki, idealistlik bu tərəfdarlıqla yanaşı bir səmimi tənqid halını almalıdır.

Tənqidin qarşısını almaq olmaz. Tənqid etmək istəyirlərsə, qoy etsinlər. Amma bu, düşməncəsinə olmamalıdır. Siyasi tələbə hərəkatı – nə qədər ki, ölkənin daxili məsələləri ilə bağlıdır – dövlətə, məmurlara arxa çıxmaq, təəssüb nümayiş etdirmək şəklində olmalıdır. Müxalif qüvvələr qarşısında

təəssübkeşcəsinə arxa çıxılmalı, müdafiə olunmalıdır. Təbii ki, tənqidlə birgə olmalıdır. Əgər tənqid olmasa, demək idealistik də yoxdur. Dövlətin hər gördüyü işə “yox” deyilməməlidir. Bu, doğru deyil. Amma belə də deyil ki, hər gördüyü işə də “bəli” deyilməlidir.¹

24. Universitet peşəkar siyasətbazların hücum meydanına çevrilməməlidir.

Ehtiyatlı olmaq lazımdır ki, tələbə mühiti peşəkar siyasətbazların hücum meydanına çevrilməsin. Bir nəfərin haradansa durub siyasi, qeyri-sağlam məqsəd üçün universitetə getməsi, oranın vəziyyətini alt-üst etməsi, bir qrup tələbənin zəhnini qarışdırması əsla qəbulolunmazdır. Əlbəttə, bu növ şəxsləri tələbələr özləri tanımalıdırlar. Onları rədd etməli, öz mühitlərindən çıxarmalıdırlar. Tələbə mühiti tələbəsayığı və pak olmalıdır.

Siyasi agahlıq, siyasi baxışa malik olmaq bir məsələdir, siyasətbazların siyasi oyunlarına alət olmaq isə tamamilə başqa məsələ.²

25. Tələbənin siyasi düşüncəsi olmalıdır ki, aldanmasın.

Tələbələr siyasi olmalıdırlar, yəni siyasi düşüncə sahibi olmalıdırlar. Siyasi düşüncə siyasətbazlıqdan, siyasi cərəyanların qurbanı olmaqdan fərqlidir. Siyasi

¹ Böyük Rəhbərin ölkənin universitet rektorları ilə görüşündəki nitqindən: 1998-02-25.

² Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1991-12-11.

anlayış, siyasi dərk insanın siyasi cərəyanların qurbanına çevrilməməsinə səbəb olur. Mən bunu istəyirəm. Mən istəyirəm, tələbə universitetə gəlib onun üçün söhbət edən, şüar verən, ona mərhəmət göstərən şəxsin kim olduğunu, nəyə qulluq etdiyini başa düşsün. Onun sözlərinin həqiqətini dərk etsin, işindən məqsədini anlasın. Mən bunu istəyirəm, bunun ardıncayam. Əgər siyasi olmasanız, bunu edə bilməzsiniz. Siyasi olmalısınız. Mən, yenə də həmişə olduğu kimi bu sözün üzərində ısrarla dayanıram: Universitet siyasiləşməlidir ki, tələbə aldanmasın, nə İslam quruluşunun, İslam Respublikasının, nə də başqa heç kimin başı bədəni üzərində qalmasını istəməyənlərin əlində alətə çevrilməsin. Belələri hansı yolla olursa olsun yalnız iqtidar sövdəsindədirlər. Necə deyərlər, bir dəsmal uğrunda Qeysəriyyəyə od vurmaq istəyirlər.¹

26. Universitet fundamentalist siyasətçilərin rol oynayacağı, dəxalət edəcəyi yer yox, elm, bilik mərkəzidir.

Universitet elm, bilik mərkəzidir. Elmə, savadlanmağa mane olan şeylərin yeri universitet deyil. Universitet əsas zərbəni fundamentalist siyasətçilərin tələbə mühitində rol oynamasından, dəxalətindən alır. Universitet elmi-tədqiqat işləri mühiti olmalıdır. Universitet elə bir məkan olmalıdır

¹ Böyük Rəhbərin Təbriz tələbələri və məsul işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1999-11-18.

ki, orada aldanmaq, saxtakarlıq, çaşqınlıq olmamalı, yaxud da az olmalıdır. Hay-küylə yaşayan, ümumiyyətlə hay-küylü mühitdə yaşamağı bacaran, hay-küysüz mühitdə yaşaması çətin olan insanlar universitetdə rol oynaya bilməməlidirlər. Universitetdə gənc tələbələrdən, müəllimlərdən, müdirlərdən bunu həyata keçirmək umulur. Bunun yolu budur ki, işi məlumatlanma, savadlanma təməli üzərində quraq.¹

27. Universitetləri islamlaşdırmağın mənası və İslam universitetinin özəllikləri

Universitetləri islamlaşdırmaq çox dərin, geniş və əhatəli məna daşıyır. Fikrimcə, bu, universitetlər üçün hər şeydən vacibdir.

Universitetin elmiləşməsinə də istəsəniz islamlaşmasını təmin etməlisiniz. İslamlaşmağın, elmiləşməyin, dərinləşmənin xüsusiyyətləri müəllim və tələbənin özünə inanması, özünə arxalanması, güvənməsidir. Bütün məsələlər birinin qısaqol köynəkdə gəlib-gəlməməsindən, digərlərinin (örpəyin altından) tükünün görünüb-görünməməsindən ibarət deyil. İslamlaşdırmaqda məqsəd bu məsələlər deyil. Şübhəsiz, İslamlaşmış universitetin xüsusiyyətlərindən biri orada dindarlığın geniş yayılmasıdır. Bizim cəmiyyətimiz İslam cəmiyyəti olduğundan orada dindarlıq çoxluq təşkil edir.

¹ Böyük Rəhbərin nümunə tələbələrlə görüşündəki nitqindən: 2002-11-28.

İslamlaşmanın mənası budurmu ki, cəmiyyətdə ümumiyyətlə dinsiz, qeyri-dini adam olmasın? Qeyri-səmimi dindarlar olmasın? Belələri var. Kimsə onları cəzalandırırmı? Kimsə, hətta qeyri-dindar, qeyri-müsəlmanları tənbiş edirmi, cəzalandırırmı? Təqib edirmi? Deməli, belə deyil. Din əksəriyyət olmalıdır. Universitetin İslamlaşmasında da məqsəd budur.

Universitetin dindar olması budur. Hələ dindarlıq universitetin tam İslamlaşmasının tərəflərindən biridir. Universitetin İslamlaşması elmin ondan qaynaya bilməsidir. Necə ki, İslam bir gün xalq arasında bu halı yaratmışdı. Halbuki (ondan qabaq) elmlə heç bir əlaqələri yox idi.

İslam biliyə vasitə kimi baxmır. Onun özünü izzətli, şərəfətli hesab edir. İslam elmi nur hesab edir. Əgər universitet İslamlaşarsa, orada bu təfəkkür də olacaq. İslam elmləri sahəsində bir cür, digər elmlər sahəsində başqa cür olacaq. Biz, hətta humanitar elmlər sahəsində yazılan dərsliklərdə elə şeylər görürük ki, olmalı olduğunun tam əksidir. Yəni orada yadellilər qarşısında zəiflik, hücumlar qarşısında əzmsizlik, düşmən qarşısında təslimçilik aşılır. Bu, doğru deyil. Bu tam antiislamçılıqdır.

İslamlaşmaq insan fikrinin, düşüncəsinin ayağı altında olan möhkəm təməllər, prinsiplər üzərində dayanmaq, onun əsasında bünövrə qurmaq, irəliləmək, qaynamaq, törəmək deməkdir. İslamlaşmaq budur. İslamlaşmış universitet çiçəklənmiş, canlanmış universitetdir. Elmə hörmət olunan universitetdir. Alimə hörmət olunan

universitetdir. Orada müəllim şərəfətlidir, tələbəlik ibadətdir. Siz harada belə bir iş tapa bilərsiniz ki, tələbə Allaha yaxınlaşmaq məqsədi ilə dərs oxusun. Bunlar çox mühüm şeylərdir. Bu, İslamlaşmış universitetdir.

Əlbəttə, qeyd etdim ki, bunun bir cəhəti də dindarlıqdır. Həm də orada fəsad, günah görünməməlidir. Bunlar ən aydın məsələlərdəndir. Oğlan-qız problemi, bəzi pisliliklər, bəzi haramlar olmamalıdır. Cəmiyyətimizdə, sizin və mənim evimdə olmaması gərəkdiyi kimi universitet daxilində də olmamalıdır.¹

28. Mənim universitetlərin İslamlaşmasına önəm verməkdə məqsədim budur ki:

Mən bir neçə il bundan öncə universitetlərin İslamlaşması məsələsindən söhbət açdım -əslində fəryad qopardım. Bunun mənası o deyildi ki, universitetlərimizin rektorları yetərsiz, yararsızdırlar, yaxud tələbələrımız dinsizdirlər. Xeyr! Həmin tələbələrlə mən də ünsiyyətdəyəm. Mən müxtəlif tələbələrlə əlaqə saxlayıram. Bilirəm ki, onların içində dindar fərdlər olduqca çoxdur.

Universitetlərdə böyük əksəriyyət oraya dindar daxil olanlardır. Lakin universitet mühiti sizin dindar və rektor olmanıza, bütün dindar məsul işçilərin orada olmasına, başdan ayağa dinə xidmət edən, din üçün

¹ Böyük Rəhbərin ölkə universitet rektorları ilə görüşündəki nitqindən: 1998-11-30.

çalışan bu nazirin olmasına rəğmən zərbələrə məruz qala, təsirlənə bilən mühitdir. Yəni tam qeyri-dini, hətta antidin bir ünsür də yetişdirə bilər. Bunu nəzərdən qaçırmayın. Bu çox mühümdür.

Mənim o zaman müzakirəyə çıxardığım, dəfələrlə təkrar etdiyim bu sözdən məqsəd bu deyildi ki, görün hansı qızın başının tükü qıraqdadır, onunla sərt davranın, yaxud hansısa gəncin qolu açıqdırsa, onunla filan cür davranın. (Mənim məqsədim) bu deyildi. Bunlar kiçik şeylərdir. Bunlar zahiri şeylərdir. (Bunların) əhəmiyyəti də yoxdur. Bizim söhbətimizin mövzusu dini etiqadlar, inanclardır. Bizim mövzumuz o parlaq, dəyərli, çox yararlı dini imandır ki, gənclik ruhu ilə, gənclik gücü, ciddiyyəti ilə bir araya gəldikdə böyük dağları yerindən tərpədə bilər. Söhbət bundan gedir. Bunu qoruyun, bundan muğayat olun. Bu, hücumla məruz qalır.¹

29. Hövzə və universitet vəhdətinin mənası

Hövzə və universitet vəhdəti məqsəd vəhdətidir. Məqsəd budur ki, hamı müstəqil, inkişaf etmiş İslam cəmiyyəti, qabaqcıl, öncül cəmiyyət, örnək cəmiyyət quruculuğu, nümunə millət formalaşdırmaq (elə bir millət ki, dünya ictimaiyyəti ona baxdıqda zəhnindən dəyişmək fikrini keçirməyə, bunu əməldə göstərməyə cürət tapsın) istiqamətində etsin. Belə bir ölkə, cəmiyyət qurmağın, formalaşdırmağın bir yolu var. O

¹ Böyük Rəhbərin ölkə universitet rektorları ilə görüşündəki nitqindən: 1998-11-30.

da budur ki, hövzə və universitet tələbələri, hövzə və universitet özü, ruhani və təhsilli ziyalı yanaşı, birlikdə, çiyin-çiyinə bir məqsədə doğru hərəkət etsinlər. Bu, olmadan, olmayacaq. Biri dindardır, digəri isə dünyada və günümüzdə baş verənlərdən xəbərdar.¹

30. Hövzə və universitet vəhdəti elm və dinin daban-dabana hərəkətidir.

İslam sistemində elm və din daban-dabana hərəkət etməlidir. Hövzə və universitetin vəhdəti budur. Hövzə və universitetin vəhdətinin mənası bu deyil ki, mütləq hövzə ixtisasları universitetdə, universitet ixtisasları hövzədə ayaq tutmalıdır. Yox, (buna) lüzum yoxdur. Əgər hövzə və universitet bir-birinə xoş münasibətdə, xoş gümanda olsalar, bir-birlərinə kömək etsələr, həmkarlıq etsələr bir elm və din müəssisəsinin iki şöbəsi olacaqlar. Elm və din müəssisəsi bir müəssisədir. Elm və din birgədir. Bu müəssisənin iki şöbəsi var: Bir şöbəsi dini elm mərkəzləri, hövzələr, digər şöbəsi isə universitetlərdir. Amma bir-birləri ilə sıx əlaqədə, xoş münasibətdə olmalıdırlar. Birlikdə işləməlidirlər. Bir-birindən ayrı düşməməli, qarşılıqlı faydalanmalıdırlar. Bu gün hövzənin öyrənmək istədiyi elmləri universitetlər ona öyrətməlidir. Universitetin də ehtiyacı olduğu dini idrakı, biliyi də hövzə alimləri ona öyrətməlidir.

¹ Böyük Rəhbərin bir qrup hövzə və universitet tələbələri ilə görüşündəki nitqindən: 1990-12-19.

Ruhani nümayəndələrin universitetlərdə olmasının sirri budur. Çox yaxşı olar ki, bu əlaqələr, proqramlaşdırmalar, təşkilatlanmalar həyata keçirilsin. Bu ən yaxşı, ən təbii vəhdətlərdən biridir.

Bilirsiniz ki, boğucu dövlətlərdə qəddar rejim ruhaniləri təhsillilərdən ayırmaq üçün bütün vasitələrə əl atdığı dövrdə bir qrup alim, aqıl, agah, nəyin məsləhət olduğunu bilən ruhani universitetlərdə əlaqələrini genişləndirməlidirlər. Mərhum Ayətullah Mütəhhəri kimi alimlərin ən yaxşı çıxışları universitetlərdə olurdu. Mərhum Doktor Müfəttih bu sinfə mənsub ruhanilərin ən fəallarından idi.

Tələbə və ruhanilər bir-birlərinin qədrini bilsinlər, bir-birləri ilə əlaqədə olsunlar. Yadlıq hiss etməsinlər. Qohumluq, qardaşlıq hissini qorusunlar. Ruhaniilər universitetlərdə - sözdən qabaq - öz əməllərində kamil din alimi, dini təhsil alan tələbə nümunəsini tələbələrə, universitet mənsublarına göstərməlidirlər. Göstərməlidirlər ki, hər biri digərinə qarşı müsbət hisslə, rəğbətlə həmkarlıq edirlər. Bu, hövzə və universitetin vəhdəti, həmkarlığıdır. Təbii ki, bu iş üçün plan hazırlanmalı, təşkilatlı iş aparılmalıdır.¹

¹ Böyük Rəhbərin bir qrup hövzə və universitet tələbələri ilə görüşündəki çıxışından: 1989-12-19.

31. Hövzə və universitet vəhdətinin, həmkarlığının qədrini bilməliyik, onu günbəgün gücləndirməliyik.

Allah hövzə və universitetlərin bir-birindən ayrılacağı, haçalanacağı günü göstərməsin. Bu, həm hövzələr və universitetlər, həm də ölkə, gələcək və tarix üçün çox təhlükəlidir. İnkılabın ən böyük nailiyyətlərindən biri uzun illər bir-birindən uzaqlaşdırılmağa – bir mənada biri dindarlıq simvolu, digəri isə yenilik simvolu olmağa – yenilik və dindarlıq bir-birinə qarşı iki ayrı hadisə hesab olunmağa çalışılmış iki böyük mədəni sahəni birləşdirmək, tilsimi qırmaq idi. Cəmiyyətdə yeniliyin (isləhatın) ən yaxşı növünü İran xalqı, ziyalı ictimaiyyət, İran mədəniyyət işçiləri əldə edə bildilər. (Təbii ki, yenilik İlahi ənənələrdəndir. Allah günbəgün fikirləri, ürəkləri, zehinləri öz səyləri ilə ərəşəyə gələn yeni bəşəri nailiyyətlərə doğru sövq edir). Bu İnkılab həmin nailiyyətlərin obyektiv təəcəllası idi.

Bu nailiyyətlərin dəyərsiz, rəvnəqsiz, parıltısız olmasına imkan verməyin. Hövzə və universitetin həmkarlığının qədrini bilməliyik, onu günbəgün gücləndirməliyik. Bu, mənim hövzələrdə, universitetlərdə nüfuz sahibi, fikir, söz sahibi olanlardan, səhnədə olanlardan təvəqqe və tələbimdir.¹

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnkılab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1999-01-05.

32. Universitetlərdə Vilayəti-fəqih nümayəndəlik ofislərinin əhəmiyyəti

Mən bu nümayəndəlikləri vacib və zəruri hesab edirəm. Bu nümayəndəliklərin olmasında israrlıyam. Bu nümayəndəliklərə lazımı səlahiyyətlər verən – həddindən çox istəmirik – qərarlar qəbul edilməlidir. Təkid edirəm, bu məsuliyyət Mədəni İnqilab Ali Şurasının və digər əlaqədar orqanların üzərinə düşür. Bu günə qədər nə edibsinizsə, çox yaxşı. Olunmayanlar isə olunmalıdır. Səmimiyyət, din səbəbilə, vəzifələrini həyata keçirmək üçün universitetlərə gedən ruhanilərə bir rəqib, mane, artıq, təşrifat və ya universitetdə müdaxiləçi kimi baxılmamalıdır. Bu, bir səhv, yanlış baxış olacaqdır. Zaman keçdikcə, inşaallah, sizin işinizin nəticələri daha çox özünü göstərəcəkdir.¹

33. Ruhanilərin universitetlərdə olmasından məqsəd peyğəmbərlərin (s) missiyasını aşağı səthdə həyata keçirməkdir.

Universitetlərdə olmaq çox mühümdür. Çünki biz ruhanilər dinləyici tapmaq istəyirik. İstəyirik ki, üzərimizə qoyulan ilahi missiyanı dinləyicilərə çatdıraq. Əgər bu olmasa, ruhaniyyətin mənası yoxdur. Hər halda “Alimlər peyğəmbərlərin varisləridirlər” təfəkkürü bütün dini anlayışlarda qəti və geniş yayılmış fikirdir. Elmə rəğbətləndirməyin

¹ Böyük Rəhbərin universitetlərdəki nümayəndəlik ofislərinin məsul işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1996-09-09.

ümdə məqsədi də budur. İnsan o elmi ona ehtiyacı olan dinləyicilərə yetirməlidir. Məlumdur ki, İslam maarifində elm üzərində dayanıldıqda elmə, biliyə təkid olunduqda məqsəd tövhid elmi, dini bilikdir. Onun təbliğ olunması, ona əməl etmək bu qədər böyük əhəmiyyətə, onu kəsb etmək bu qədər böyük şərəfətə malikdir.

Məsələ burasındadır ki, biz bu missiyanı, bu peyğəmbərliyi üzərimizə qoyulan aşağı səviyyədə həyata keçirməliyik. Bu (ilahi biliyi) öz dinləyicilərimizə çatdırmaqla mümkündür. Ümmətlər müxtəlifdirlər. Peyğəmbərlərin (ə) risaletini, söylədiklərini eşidənlər, dinləyənlər müxtəlifdirlər. Onların ən yaxşısı gənclərdir. Sizin təbliğiniz onların həyatına otuz il, qırx il, əlli il təsir göstərə bilər. Bizim qarşılaşdığımız vəziyyət belədir. Ya elə bir şəxsə öyrətməliyik ki, əlli il istifadə etmək istəyir, ya da qısa müddətdə yararlanmağa çalışır. Demək, gənclik istifadə müddətinin çoxluğu baxımından bir imtiyazdır.

İkincisi, gənclik özü imtiyazdır. Cavanlıq (bizim ona verdiklərimizi) yaxşı öyrənmək, zəkanın formalaşması üçün imtiyazdır. Hazır formalaşmış zəkaya malik biri ilə formalaşmağa hazır zəkalı biri fərqlidir. Gəncdə bu ikinci imtiyaz da var.

Üçüncü imtiyaz budur ki, gənc haqqı qəbul edəndir. Ona bir şey deyildikdə - ilk mərhələdə bu, bütün gənclərə aid olunmalıdır – o, öyrənmək və əməl etmək üçün qulaq asır. Bəzi müstəsna hallarda bu və ya digər amilin təsiri altında dinləməməkdə, əməl

etməməkdə ısrarlı olur. Adi halda isə gənc belədir, qəbul etməyə, əməl etməyə hazırdır.

Sizin dinləyiciniz gənclərə xas bu üç imtiyazdan başqa digər imtiyaza da malikdir. Bu, onun savadlı, bilikli olmasıdır. O, başa salmaq çətin olanlardan, məsələni düzgün dərk etməyənlərdən üstündür. Savadlı gənc, dördüncü imtiyazdır.

Beşinci imtiyaz isə ölkənin gələcəyinin onların əlində olmasıdır. Əgər siz bütün ölkədə dinləyiciləri siyahıya alıb bölmək, fərqləndirmək istəsəniz, demək olar ki, ən yaxşı, ən şərəfətli dinləyicilər universitetlərdə qarşılaşdığınız dinləyicilərdirlər. Gənc, savadlı, bilikli, gələcəyi olan, ölkənin gələcəyində təsirli olan. Görün nə qədər mühümdür¹.

34. Universitetlərdə fəaliyyət göstərən ruhanilərin xüsusiyyətləri

Universitetlərimizin siz alimlərin, ruhanilərin orada olmasına ehtiyacı var. Bu universitetlərə gedən ruhaninin bir sıra xüsusiyyətləri olmalıdır. Həmd olsun ki, siz, bəziləriniz çox, bəziləriniz az olmaqla bu xüsusiyyətlərə maliksiniz.

Bir xüsusiyyət elm və bilikdir. Onun ehtiyacı olduğu qədər dolu əl ilə getmək lazımdır. İnsanın yüksək səviyyəli bacarığı olmadıqda kimsəni aşağı səviyyədən yüksək səviyyəyə ucalda bilməz. “O iki yüz batman sümük yüz batman sümük çəkməlidir”

¹ Böyük Rəhbərin universitetlərdəki nümayəndəlik ofislərinin məsul işçiləri ilə görüşündəki çıxışından: 1997-10-08.

qədim ata sözü tam düzgündür. Siz, kimi yuxarı qaldırmaq istəsəniz, öz sinənizə qədər çəkə bilərsiniz. Bu, belədir.

Demək, insan öz səviyyəsini, fikir, bilik qabiliyyətini yüksəltməlidir ki, bunu da yuxarı çəkə, qaldıra bilsin. Qarşı tərəfi kiçik sanmaq, onun sualını dəyərsiz, ehtiyacını əhəmiyyətsiz, özünü ehtiyacsız təsəvvür etmək olmaz. Kim öz dinləyicisinə belə yanaşsa, məğlub olacaq, ünsiyyət qurmaqda, təsirli olmaqda uğursuz olacaq. Dinləyicinin hüququnu ona vermək lazımdır. Onu iltifata, qayğıya layiq görmək və buna uyğun əməl etmək lazımdır.

Deməli, birinci şərt bu toplu arasına bilik baxımından əli dolu getməkdir. Həmd olsun ki, bu şərt var. Cənablar hamısı biliklidirlər.

İkincisi isə onun sizin ruhaniliyinizə inanmasıdır. Ruhanilik geyimlə olmur. Çox ruhani libası geyinənlər var ki, əsl ruhani deyillər. Çox ruhani libası geyinməyənlər var ki, həqiqətən ruhanidirlər. (Sözün əsl mənasında) ruhani olmalıdır. Məna əhli, ruh əhli olmalı, ruhla, mənəviyyatla işləməlidir. Onun sözü batini olmalıdır. Daxildən qaynaqlanmalıdır. Əgər səthi, zahiri, dilucu, formal olarsa, təsiri olmayacaq.

Həqiqətən də “dilucu deyilən söz qulaqlardan o yana keçməyəcək” (könüllərdə yer etməyəcək). Bu, belədir. Könüldən püskürməlidir. Bu da imandan, diqqətdən, mənəviyyatdan, ruhaniyyətdən asılıdır. Bunu əmələ gətirmək, gücləndirmək olar. Bu sahədə çətinlik, ağırlıq yaşandıqda bitmək bilməyən ilahi zikir

tədarükünə sığınmaq – namaza, nafiləyə, Allaha diqqətə, yalvarışa üz tutmaq lazımdır. Bunlar insana enerji verir.

Əgər sizdən sıçrayan, sızan pak yağış suyunun həqiqətən pakedici də olmasını, ürəklərdən, zehinlərdən çirkələri, irinləri təmizləməsini istəyiriksə, onu saflaşdırmaq lazımdır. Mən dəfələrlə Mövləvinin bu sözünü qeyd etmişəm. O, deyir: “Aləmdə olan sular aləmin bütün çirkinliklərini təmizləyirlər. Bütün çirkinliklər, irinlər, mürdərər su ilə paklanır. Amma su özü çirkəndikdə, dəyişdikdə yenidən öz saflığına, paklığına qovuşmaq üçün yüksəlməli, buxar olub yüksəklərə qalxmalı, yenidən yağış şəklində - pak su şəklində - geri dönməlidir. Mərc lazımdır, səmaya yüksəliş lazımdır ki, insan o paklığı yenidən tapa bilsin, paklayıcı olmaq üçün, dinləyicinin könlünə, fikrinə, zəhninə daxil ola bilsin, beləcə onu paklaya bilsin. Əks təqdirdə çirkli su, paklayıcı da olmayacaq.

Deməli, Allahın zikrinə sığınmaq, Ona tapınmaq, ehtiyacı olduğunu göstərmək, hidayət diləmək, yalvarmaq buna təminat, zəmanət verəcək. Bu baxımdan insanın heç bir problemi yoxdur. Həmişə bu İlahi rəhmət, inayət tədarükü insanın yaxınındadır.

Üçüncü xüsusiyyət də əxlaq, necə deyərlər davranış zəkasıdır. “*Əgər kobud, sərt ürəkli olsaydın, əlbəttə, onlar sənin ətrafından dağılıb gedərdilər*”¹ Mehriban davranmaq lazımdır. Lakin mehribanlıq zəiflikdən doğmamalıdır.

¹ “Ali-İmran” surəsi, ayə 159.

Bəzi ifadələrdə deyildiyi kimi güclücəsinə mülayimlik olmalıdır. O qədər mülayim olmaq lazım deyil ki, nə deyilsə - yanlış, səhf söz olsa belə - xoş üz göstərilsin deyə, qarşı tərəfin xoşu gəlsin deyə qəbul edək.

Yox, bu, mülayimlik deyil. Bu, zəiflikdir. Yəni o kəsicilik mülayimliklə yanaşı olmalıdır. Su damlalarının daş üzərində açdığı iz kimi. Su öz təbii zərifliyi, yumşaqlığı ilə daş üzərinə o qədər damır ki, onu təsiri altına alır və oyuq açır. Bu mənada mülayim olmaq lazımdır. Onlarla mülayimcəsinə, sevgi ilə, nəzakətlə davranmaq lazımdır.

Bu tələbələr sizin övladlarınız kimidirlər. Bu tələbə kəsimi ilə davranışınız övladınızla davranışınız kimi olmalıdır. İnsan bəzən öz övladının səhvini də görür, hətta bəzən əsəbiləşdiyi hallar da olur, lakin bu əsəbilik onu sərt, kobud davranmağa vadar etmir. Belə olmalıdır. Öz övladlarınız kimi. Təbii ki insan övladlarına münasibətdə fərqli olur. Bir övladdan çox razı olur. Digər övladdan bir o qədər də razı olmur.

Sizin tələbə mühitində gördükləriniz, sizin üçün ürəyəyatan, yaxşı, parlaq olan işin xarakteridir. Çünki İslam mühitində gənc xarakteri, təbiəti yaxşı xarakterdir. İndi də tələbə zümərsinin – hazırda bütün ölkədə bir milyona yaxın tələbə var - böyük əksəriyyəti öz mömin gənclərimizdir. Mömin uşaqlar, pak, saf, haqqı qəbul edən ürəklər, yaxşı uşaqlardırlar.

Əlbəttə, onların arasında, künc-bucaqda bəzi tələbələr də tapılır ki, bir az öz valideynlərinin razılığını cəlb etmirlər. Onlara qarşı da tədbirli olmaq

lazımdır. Bilin ki, düşmən universitetə nisbətə çox fəaldır. Olduqca fəaldır.

Gənclərin xüsusiyyətləri ilə bağlı, dinləyicinin əhəmiyyəti ilə bağlı sizə dediklərim düşmənlərin qəti təhlillərində mövcuddur.¹

35. Ruhaniyyəti siyasət və tələbə mühitindən çıxarıb atmaq sadə və yalnız sinfi iş deyil.

Bu mənə universitet üçün də keçərlidir. Təəssüflər olsun ki, bəzən də bu iş özümüzünkülər vasitəsi ilə həyata keçirilir. Bir zaman biz, misal üçün, bir sıra işlərin ruhaniyyət şəxsiyyətinin, dəyərinin siyasi mühitdən, universitet mühitindən çıxarılması, uzaqlaşdırılması üzərində qurulduğunu görürüksə, bu sadə və yalnız bir sinfi iş deyil. Misal üçün, tədqiqat, yenilik, dəqiq araşdırmalar üzərində qurulan hövzə büsatını – aydındır ki, hövzənin təlim-tərbiyə sistemi əvvəldən tədqiqat üzərində qurulmuşdur - təqlidçi bir təhsil sistemi kimi qələmə vermək, Mütəhhəri, Behişt kimi hövzə şagirdlərini hövzənin istisnaları kimigöstərmək (böyük) bir yanlışdır.

Təbii ki, hövzəni düzgün tanımayan, hövzənin nə olduğunu bilməyən kimsə belə səhv edə bilər. Əlbəttə, böyük ehtimalla, bəzənsə qəti olaraq bilir ki, bunlar qərəzli fikirlər deyil. Yəni pis məqsədləri yoxdur. Lakin söz özü həqiqətin əksi və fitnə-fəsada səbəb olacaq sözdür. Bu, universitet və tələbə mühitinin

¹ Böyük Rəhbərin universitetlərdəki nümayəndəlik ofislərinin məsul işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1997-10-08

gözündə dinin bayraqları, nümayəndəsi olan – ruhaniyyətin elmi və mənəvi dəyərinin düşməsinə gətirib çıxarır. Necə ki, bu prosesin bənzəri İnqilabdan öncə daha naşı usullarla həyata keçirilir və öz təsirini göstərirdi. Həqiqətən, inqilabdan öncə universitet mənsubları ruhani təbəqəsini nadan, uzunçu, çox şey uman, heç nə bilməyən biri hesab edirdilər. Mən onların böyük bir kəsimi ilə münasibətdə idim. Misal üçün, bir məclisdə bir dini təhsil alan tələbə ilə birgə əyləşdikdə iki kəlmə samballı söz eşitdikdə deyirdilər: Qəribədir! Həqiqətən, ruhanilər arasında sizin kimiləri var?! Halbuki o tələbə sıradan bir tələbə idi. Onlar ruhaniyyəti tanımırdılar. Yəni ölkənin elmi dairələrinin ruhaniyyətlə bağlı görüşləri yanlış idi. Hövzə prinsipcə, elm, tədqiqat mərkəzi olmuşdur. Əgər ölkəmizdə elmin elm üçün, elmin əməkhaqqı məqsədi olmadan öyrənildiyinin real nümunəsini göstərmək istəsək, qədimdən bunun nümunəsi elmi hövzələr olmuşdur. Amma onlar buranı elmsiz mühit hesab edirdilər.¹

36. Ruhaniyyət əleyhinə təbliğatdan məqsəd dinə zərbə vurmaq idi.

Zahidlik, dünyaya etinasızlıq, ruhani mühitində, dini təhsil mühitində və ondan kənarda mövcud olan pərhizkarlıq – həmd olsun ki, bu, hələ də çoxluq təşkil

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1991-12-11.

edir – universitet mənsublarının, yenilikçilərin gözündə ruhanini müftəxora çevirmişdi. Müftəxor ibarəsi aydın bir ifadə idi. Bir yerdə müftəxor deyildiyi zaman heç bir qeydsiz, izahsız – öz aid olduğu sözü tapan əvəzlik kimi - ruhanilər başa düşülürdü. Bu, (ruhaniyyət əleyhinə) aparılan təbliğat idi. Bu təbliğatdan məqsəd nə idi? Bu təbliğatdan məqsəd ruhaniyyət deyildi. – Ruhaniyyətin (bu baxımdan) bir önəmi yox idi – Bu təbliğatdan məqsəd din idi. Əgər biz gəlib ruhaniyyəti, fəqihlik heysiyyətini, fəqihlik elmi dərəcəsini və onun bir ölkənin ümumi hərəkətindəki rolunu inkar etsək, sual altına alsaq, tənqid atəşinə tutsaq, əslində böyük işgüzar bir zümrənin dini istiqamətinə zərbə vurmuş olacağıq. Bu, onların istədiyi prosesdir. Düşmənin dəyirmanına su tökməkdir. Buna görə də universitet mühitində bu məsələyə çox diqqətli olun.¹

37. Qarışıq tələbə ekskursiyaları çox qaydasız və yanlış işdir.

Tələbələrə Kiş adasına aparırlar. Kiş əvəzinə İsfahan, Məşhəd səfərlərini təşkil edin. Qoy onların səyahəti mənəvi nailiyyətlərlə birləşsün. Gənc hara getsə, halal həzz alır. Gənc, gənclik şənliyindən həzz alır. Bizim yaşlarımızda bizim üçün çox da cəzbedici olmayan qidalar, gənclər üçün ləzzətlidir. Bu, gənclik xüsusiyyətidir. Qocalar o dövrləri yaşadıqlarından

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1991-12-11.

orada nə baş verdiyini yaxşı bilirlər. Məlumatı olmayan dostlarımız bilsinlər. Gənci səyahətə aparmaq istəyirsinizsə, onu bir kəndə də aparsanız onun üçün rəngarənglik, şadlıqdır. Onu mütləq Kişə aparmalısınızmi? Orada bəzi qanunlarda boşluq var deyə - əlbəttə ki, haqsız olaraq belə boşluqlara yer verilmişdir - gənc qanun tapdaya bilsin deyəmi aparırsınız? Universitetlərin İslamlaşdırılması budurmu? Yaxud da misal üçün, qarışıq ekskursiyalar, kollektiv səyahətlər təşkil olunur. Mən çox təəccüb edirəm. Qarışıq tələbə səyahəti? Qarışıq ekskursiyanın özü pisdır.

İndi qarışıq ekskursiya planlarını həyat keçirənlər 1984-85-ci illərdə universitetlərdə sinifləri divar hörərək ayırmaq istəyənlərdir. Mən o zaman İmamın göstərişi ilə Cümə namazında bu işin pis olduğunu söylədim. Mən bilmirəm, necə olur ki, bunlar bu qədər dəyişirlər. İstiqamətlərini yüz səksən dərəcə dəyişmişlər. İmam (o zaman) mənə dedi ki, bu nə işdir? Mən də Tehranın cümə namazında dedim ki, bu münasib iş deyil. Divar hörmək İncilərin, bizim sözüümüzün icmalı deyil. İndi həmin bəylər sinifdə də yox, bir neçə sutkalıq kollektiv səyahətdə qızla oğlanı birləşdirirlər. Bu nə deməkdir? Çox qaydasız və yanlış işdir.

Dünyanın bir çox bölgələrində oğlan-qız, kişi-qadın münasibətləri çox adi hal almışdır və heç bir həssaslıq yoxdur. Yəni iki kişinin, iki qadının bir-biri ilə münasibəti olduğu kimibir qadın, bir kişi də beləcə münasibət qura bilirlər. Amma bizim ölkəmizdə İslam

mühitində, şübhəsiz belə deyil. İslam ölkələrində bu şəkllə düşməyimizin səbəbi yad Qərb mədəniyyətindən təsirlənməyimizdir. Onlar texnologiya baxımından bizdən güclü olduqlarından bunu da bizə sırımışlar. Əgər biz elm və texnologiya baxımından onlardan öndə olsaydıq, o zaman onların bu qarışıqlıqlarını da ələ salar, istehza edərdə bir növ vəhşilik adlandırardıq. Onlar elm və texnologiyanın bərəkəti ilə bu mədəniyyətin üstün olduğunu göstərmiş və yaymışlar. Belə olan halda biz də öz universitetlərimizdə bu mədəniyyəti yayaq?!¹

38. “Cəhade-daneşqahi” yalnız bir orqan deyil, həm də bir mədəniyyətdir.

“Cəhade-daneşqahi” (universitet ciddi-cəhdi, cihadı) haqqında mənim qənaətim budur ki, bu təkbirin - cihad və universitet təkbirinin, mənəvi dəyər olan cihad sözünü elm və biliklə, universitetlə qoşalaşdırmağın – ismarıcı var. Bu göstərir ki, cihad elmi və eləcə də elm cihadı ola bilər. Bu, sizin məşğul olduğunuz işdir. Sizin elminiz cihad elmidir. Cihadla, ictihadla yanaşıdır. Dilənçilik, elmin oradan-buradan hədiyyə veriləcəyini gözləmək deyil. Elmin dalınca gedirsiniz ki, onu əldə edəsiniz, mənimsəyəsınız. Bu, cihad elmi, cəhddən, ictihaddan, səydən əmələ gələn elmdir. Bir tərəfdən siz cihadla məşğulsunuz. Cihad

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 2002-12-17.

bir ülvü müqəddəs məqsəd uğrunda mübarizə deməkdir.

(Cihadın) müxtəlif meydanları var. Onun bir meydanı dünyada yayılmış silahli döyüşlərdə iştirak etmək, hazır olmaqdır. Siyasət meydanı da var, elm meydanı da var, əxlaq meydanı da var. Cihadın kriterisi gerçəkləşən hərəkətin məqsədyönlü, qarşısında maneələr olması və bu maneələrin aradan qaldırılması istiqamətində cəhd etmək, mübarizə aparmaqdır. Bu, olur mübarizə. Cihad belə bir mübarizədir.

(Bu mübarizə) ilahi məqsəd daşdıqda müqəddəsləşir. Siz elmi mübarizə aparırsınız. Çünki sizin bu elmi işinizin qatı düşmənləri var və bu elmi-tədqiqat hərəkətinin gerçəkləşməsini istəyirlər. Buna görə də “Cihade-daneşqahi” (universitet cihadı) yalnız bir orqan deyil, həm də bir mədəniyyətdir. Bir istiqamət götürmə, birhərəkətdir. Biz, bu mədəniyyəti cəmiyyətdə genişlədə, davamlı, möhkəm edə bilsək, ölkəmizi həqiqi izzət, başıucalıq, müstəqillik baxımından daha çox önə çəkə biləcəyik.¹

39. Universitetlərdə mədəni işin əhəmiyyəti.

Bizim fikrimizcə, mədəniyyətin nüfuz dairəsi yalnız dərs oxumaq, elm öyrənmək yox, bütövlükdə insan həyatıdır. Hər bir ölkənin ümumi hərəkətinin stimulu onun mədəniyyətidir. Onun siyasi, elmi

¹ Böyük rəhbərin “Cihade-daneşqahi” elmi heyət və ekspertləri ilə görüşündəki nitqindən: 2004-06-21.

hərəkəti də mədəniyyət üzərində qurulur. Mədəniyyət bu və ya digər cəmiyyətin özəllikləri, kökləri, bir millətin məhəlli təfəkkürləri, imanı, ideallarıdır. Bunlar bir millətin mədəniyyətinin əsaslarını təşkil edirlər. Bir milləti şücaətli, qeyrətli, cəsarətli, müstəqil edən də, başı aşağı, xar, səfil, yoxsul edən də bunlardır.

Mədəniyyət çox mühüm amildir. Biz, mədəniyyətə, mədəni inkişafa, mədəni tərəqqiyə göz yuma bilmərik. Mədəniyyət də elm kimidir. Mədəniyyət yabanı bitki deyil. Öz cəmiyyətmizdə, eləcə də dünyanın digər bölgələrində nə qədər mədəniyyət əlamətləri görürsünüzsə, şübhəsiz onun toxumunu səpən əl olmuşdur. Təbii ki, insan bəzi əlləri görür. Lakin bəzi əllər də görünmür. Bu, evin içindən tutmuş məktəbə, küçələrə hakim fəzaya, radio-televiziyaya, peyk antenalarına, dünya miqyaslı təbliğatlara, internetdək hər şeyi əhatə edir. Mədəniyyət yönləndirmək, tərəqqi istəyir. Buna görə də universitetlərdə mədəni iş çox mühümdür.¹

40. İdeal müəllim.

Müəllim, tələbə mühitini öz təsiri altına ala biləcəyi üçün bir sıra vəzifələri, zəruri şərtləri var. Bu vəzifələrə mütləq riayət etməlidir. Təbii ki, bacardığı qədər. Ən azı (bu şərtlərin) tam yoxluğu, yaxud əksi ilə heç bir şəkildə razılaşmaq lazım deyil. Müəllim

¹ Böyük Rəhbərin təhsil naziri və universitet rektorları ilə görüşündəki çıxışından: 2005-01-06.

İslama, İnqilaba, sevgiyə, milli və dini qürura malik olmalıdır. İdeal müəllim budur. Müəllim həqiqətən milli qürurla, dini qeyrətlə, xidmət əhval-ruhiyyəsi ilə dolub-daşmalıdır. Yəni həqiqətən işləmək, bu gəncləri öz övladları kimi yetişdirmək istəməlidir. Laqeydlik, etinasızlıq, başdan eləmək, sinifi necə olursa olsun keçirmək bir müəllimdən əsla qəbul olunmaz. Müəllim yaradıcılığın, yeniliyin, təşəbbüsün müdafiəçisi olmalıdır.

Müəllim, dünyada baş verənlərdən xəbərdar olmalıdır. Müəllimlərimiz sinif mühitində təsirli olduqları üçün bu şeyləri bilməlidirlər.

Müəllim siyasətdən xəbərdar olmalı, lakin ondan təsirlənməməlidir. Öncə qeyd etdiklərimin də şərti siyasəti bilməkdir. Lakin siyasəti bilmək, siyasətçi olmaq heç də siyasətdən təsirlənmək, siyasətbaz olmaq demək deyil. Siyasətbazlıq pisdır. Nə iş gördüklərini bilməlidirlər. Amma bütün işlərinin daim bir siyasi stimül üzərində qurulması çox pisdır. Bu, siyasi stimulların cinah, partiya mənafeyi daşdığı, şəxsi mənafeyə sökəndiyi zaman daha çox özünü göstərir. Bu, pisdən də pisdır. Müəllim tələbəyə vaxt sərf etməlidir.¹

¹ Böyük Rəhbərin təhsil naziri və universitet rektorları ilə görüşündəki çıxışından: 2005-01-06.

41. Müəllim tələbəsini bütün müqəddəsləri inkarçı yetişdirə biləcəyi kimi dindar da yetişdirə bilər.

Mən müəllim tələbə münasibətlərində boşluq görürəm. Bu boşluq sizin vasitənizlə doldurulmalıdır. Tələbə, elmi mühitdə elm öyrənməklə yanaşı müəllimdən başqa dərslər də öyrənə bilər. Məsələn üçün, milli qürur, vətənə sevgi, ölkənin gələcəyinə bağlılıq, ölkənin tarixi, keçmişi ilə fəxr etmək və s. Bunlar gənc bir tələbədə dərin, müsbət iz buraxa biləcək amillərdir.

Əlbəttə, mən bir gəncdə ümüdsizlik yarada biləcək amilləri inkar etmək fikrində deyiləm. Bunlar da danılmaz amillərdir. Lakin bunu da diqqətdən yayındırmaq olmaz ki, müəllim sinifdə tələbəni dinsiz, bütün müqəddəsləri inkarçı yetişdirə biləcəyi kimi dindar, dinə etiqadlı da yetişdirə bilər. Hətta dərs din dərsi yox, fizika, təbiətşünaslıq, tarix və hər hansı başqa dərs olsa belə.

Müəllim tələbəsini həm vətəninə bağlı, onunla öyünən bir insan kimi, həm də qayğısız, vətəninə sevgisiz, ölkəsinin keçmiş və gələcəyinə laqeyd bir insan kimi yetişdirə bilər.

Mənim fikrimcə tələbəni dinə, dini əsaslara meyilli yetişdirə biləcək ən təsirli vasitələrdən biri müəllimin öz tələbələri ilə müzakirə etdiyi bəzi məqamlar, məsələlərdir. Bəzən müəllimin bir işarəsi (tələbənin)

ürəyində dərin iz buraxır. Bəzənsə, tam əksi müşahidə olunur.¹

42. Belə bir müəllimlə sərt davranmaq lazımdır.

Mən xahiş edirəm ki, universitet rektorları, eləcə də hər iki nazirliyin aidiyyətli orqanları diqqətli olsunlar. Belə bir şey mümkün deyil ki, bir tələbə oğlan dindar görkəminə görə sevgisizliklə qarşılaşsın, yaxud qız tələbəmiz örpəyinə görə Allah eləməsin hörmətsizliklə qarşılaşsın. Əlbəttə, bunlar bugünədək mənə çatan, hələ qətiləşməyən məlumatlardır. Bir neçə müddət öncə bir-iki nümunə haqqında konkret məlumat var idi və mən kəskin münasibətimi bildirdim. Amma belə olmamalıdır ki, İnqilab məsələlərinə çox da əhəmiyyət verməyən bir müəllim imtahan zamanı elə davransın ki, bizim müsəlman, inqilabçı tələbəmiz (özü üçün) təhlükə hiss etsin. Hansı ki, bir müddət öncə biz həmin müəllim üçün vasitəçilik etdik və tələbələrə dedik ki, eybi yoxdur, qoy bu müəllimlər gəlib dərslərini verib getsinlər. Bu, əsla qəbul olunması deyil.

Bu məsələdə diqqətli olun. Əgər belə bir müəllim olarsa, onunla sərt davranmaq lazımdır. Yəni İnqilabi məsələlərə qarşı əks-münasibət o qədər kəskinləşmişdir ki, öz övladı kimi sevməli olduğu şagirdi ilə sırf çadralıdır deyə sərt davranır. Buradan bəlli olur ki, bu müəllimin ürəyində İslam

¹ Böyük Rəhbərin Şəhid Behişi universitetinin müəllim kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 2003-05-12.

məsələlərinə, İnqilab məsələlərinə qarşı inad var. Əgər bu qədər inadçı biridirsə, sizin ondan istifadə etməyinizə nə gərək var.¹

¹ Böyük Rəhbərin Ali Təhsil və Mədəniyyət Nazirliyinin məsul işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1992-11-10.

İKİNCİ FƏSİL

Tələbə

43. Tələbə kimdir?

Tələbə sözü mənə yükü baxımından, digər bir cəhətdən çox maraqlı və mühüm mənə daşıyır. Tələbə, elm ardınca gedən gəncdir. Hansı ki, ölkənin gələcəyi onun əlindədir. Bu xüsusiyyət tələbə sözündə var. Tələbə, yəni gənc. Çünki tələbəlik, təbii olaraq gənclik dövrlərinə aiddir. Elm ardınca getmək, elm aramaq da tələbə sözündə yatmışdır.

Ölkəmizin gələcəyi ölkənin elmi qaydada idarə olunmasına doğru gedir. Yəni alimcəsinə, elmi normalara uyğun idarəetməyə doğru gedir. Elmə, düşüncəyə, dəqiq hesablamalara bütün sahələrində yer verilən hər bir cəmiyyətin vəziyyəti daha yaxşıdır.

Demək, tələbə gələcəyə nəzarət edəcək, gələcəyə aid, gələcək də ona aid bir şəxsdir. Görürsünüzmü?

Tələbə sözündə yatan bu anlayışlar, bu məna yükü çox mühümdür. Buna görə də dərhal, elə buradaca istifadə etməliyik.

Əgər tələbə fikri və siyasi yönlənmə baxımından yanlış istiqamət alsın, bu, böyük müsibət olacaq. Elə deyilmi? Əgər tələbənin məqsədi bu olsa ki, öz şəxsi həyatını təmin etmək üçün dərslər oxuyum, başqaları necə olur olsun, bu, çox böyük təhlükədir.

Əgər tələbənin yaşam istiqaməti cəmiyyətin problemlərinə, baş verənlərə önəm verməmək, maraq göstərməmək, laqeyd yanaşmaq olarsa, bu, böyük bir müsibətdir.

Fərz edin ki, tələbəyə ölkənin kadrlarının bir hissəsi etiqadi, fikri zədələr almışdır, – dedikdə, o, çiyinini çəkir və deyir: “Mənə nə?” Ona, filan yerdə zəlzələ oldu, camaat qırıldı, – dedikdə çiyinini çəkir və deyir: “Mənə nə?” Camaatın bir hissəsi məişət məsələlərində çətinlik çəkirlər, – dedikdə çiyinini çəkir və deyir: “Mənə nə?” Bu laqeydlik halı çox böyük bir dərddir.

Ölkənin idarəçiliyi gələcəkdə əlində olacaq şəxs cəmiyyətin problemlərinə, kütlənin taleyinə bu qədər biganə, etinasızdırsa, bu, çox nigarançılığa səbəb olur. Bundan da nigaranedicisi odur ki, laqeyd deyil, həssasdır. İntəhası, mənfi həssaslıqdır. Yəni tam rəğbətli ki, cəmiyyətin bir qismi misal üçün, zəlzələdə məhv olsun. Zəlzələ də aydın misaldır. Bu, cismani və maddi bəladır. Bundan pisi isə heç kimin diqqət yetirmədiyi mənəvi bəladır. Misal üçün, ürəyi istəyir ki, camaat ehtiraslara qərqsiz olsun. Ürəyi istəyir

ki, camaat imansızlığa qərq olsun. Özü də belə olsun, bu yöndə addımlasın. Görürsünüzmü, tələbə məsələsi nə qədər həssas məsələdir?

Əgər biz tələbə sözünün mənasını, onun altında yatan anlayışları diqqətlə nəzərdən keçirsək, kim oluruqsa olaq, tələbə kəsiminin taleyinə qarşı çox həssas olmalıyıq. İstər müəllim olaq, istər ali təhsillə bağlı məsul şəxslərdən olaq, istər sıradan bir insan olaq, istərsə də küçədə yol gedən biri olaq. Əgər tələbənin nə olduğunu bilsək, onun taleyinə münasibətdə çox həssas olmalıyıq.¹

44. Tələbə tərbiyəsində iki başlıca ünsür

Tələbə tərbiyəsində iki başlıca amil var ki, heç biri nəzərdən qaçırılmamalıdır. Əgər nəzərdən yayınsa, biz ziyanə uğrayacağıq. Bunlardan biri elm, tədqiqat, elmi yaradıcılıq, elmi istedadların qaynaması və bu qəbil şeylərdir. Digəri isə tələbənin ruhiyyəsindən, dindarlığından, doğru istiqamətdə hərəkət etməsindən, mənəvi və ruhi baxımdan saflaşdırılmasından ibarətdir. Universitetlərdə bu iki ünsür bir-birindən ayrılmadan, əzmlə ölkənin bütün imkanları ilə təqib olunmalıdır.

Əgər birinci ünsürün işində səhlənkarlıq etsək, nəticə nə olacaq? Bu, hamıya bəllidir. Tələbəyə elm, tədqiq ötürə bilməyən, tələbəni bir alim, bir müəllim, bir səlahiyyətli şəxs, bir kəşfçi və nəhayət cəmiyyətin

¹ Böyük Rəhbərin Tehran universitetinin “Bəsice-daneşcuvi” (“Tələbə Səfərbərliyi”) birliyinin üzvləri ilə görüşündəki çıxışından: 1998-01-31.

idarəsi ilə bağlı saysız-hesabsız sahələrdən biri üçün real müdir kimi yetişdirə bilməyən universitet universitet deyil. Bu sahədə müəllim məsələsi, dərs vəsaiti məsələsi, təhsil mühiti, laboratoriya və elmi jurnal məsələsi var. Bunlar daim bizim dilimizin əzbərinə çevrilən məsələlərdəndir və hamımız onu izləyirik. Siz hamınız təqribən universitet mənsublarısınız. Bu məsələlərə qarşı çox diqqətlisiniz və izləyirsiniz. İnşallah günbəgün də gərək ölkənin imkanları qədərincə irəliləyəsınız.

İkinci ünsür əhval-ruhiyyədən, dindarlıqdan, doğru hərəkətdən, mənəvi və ruhi saflaşdırmaqdan ibarətdir. Ölkənin ümumi universitet mühitində bu ikinci məsələyə, yəni tələbənin əhval-ruhiyyəsinə, dindarlığına, məlumatlılığına, onun məqsədsiz, istiqamətsiz elmi ünsür halından çıxarılmasına, məqsədyönlü bir elmi ünsür şəklində yönləndirməsinə kifayət qədər diqqət edilmir. İnsan kompyuterdən fərqlidir. Kompyutərə proqram verirlər. O da onlar üçün məsələnin cavabını hazırlayır. İnsan isə belə deyil. İnsan öz proqramını özü tənzimləyir. Özü qərara alır, özü yönlənir, istiqamət tapır. Əgər biz bu ikincidən qəflət etsək, universitet İmamın nitqlərində dəflərlə, təkrar-təkrar söylədiyi, xəbərdarlıq etdiyi formaya çevriləcək.¹

¹ Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 1991-12-11.

45. Tələbələrimizin zinətləndikləri və qorumalı olduqları böyük dəyər

Həmd olsun ki, tələbə gənclərimizin böyük əksəriyyəti dindarlıq, (Allaha) mütilik, könül və əməl paklığı kimi dəyərlərə malikdirlər. Bunlar çox böyük dəyərlərdir. Bunu əldən verməyin. Ümdə siyasi problemlərin, təmayüllərin başlanğıcı bu dəyərlərin zədələnməsindən başlayır. Bütün problemlər, təmayüllər demirəm, ümdə problemlər deyirəm...

Siz mömin, müti, öhdəçi oğlan və qızlarda dünya və onda olan hər şeydən çox daha dəyərli bir şey (xəzinə) var. Bu, könül saflığı, nəfs sağlamlığı, ruh paklığı, bulanıq olmamaq, yaxud az bulanıqlılıqdır. Əlbət ki, bütünlüklə saflıq, şəffaflıq demirəm. Həminin yanlışlıqları ola bilər. Quranın dili ilə desək: *“Kiçik günahlar (xətalər) istisna olmaqla”*¹. İnsanın bir zaman səhv, yanlış olaraq bulaşdığı günahlar olur. Bunların olması mümkündür. Lakin – həmd olsun! – ölkənin din mühitində inkişaf edən nuraniliyi, saflığı, fitri paklığı qoruyun. Bir zaman yanlışlığa düşsəniz də dərhal Allaha üz tutun. Bu səhvlərin, yanımların əlacı peşmanlıq, Allaha qayıtmaq, (bir daha günah etməyəcəyini qət etməkdir). Bu, çox böyük bir dəyərdir...

Çox önəmli digər bir dəyər isə gələcəyə ümid, etimaddır. Tələbə mühitində bu dəyər aradan qaldırılmağa çalışılır. Necə olacağını bilmədiyimiz gələcəyə necə ümidvar ola bilərik? Gələcəyə etimad

¹ “Nəcm” surəsi, ayə 32.

özünüə etimad, güvənlə ola bilər. Gələcək yaxşı olmalıdır. Siz, qərara almaqla, düşünməklə, ardıcıl əməl etməklə, təşəbbüslə gələcəyə ümidvar ola bilərsiniz. Ümid bağladığınız gələcəyin ümumi təsviri belədir: İslam quruluşu yanlış əməllər, səhlənkarlıq nəticəsində qarşıya çıxan və xalqın məişətində, mədəniyyətində, əxlaqında iz buraxan bəlli zəiflikləri aradan qaldırır. Bu işi kim görməlidir? Sizlər etməlisiniz. Çox uzun zaman keçməyəcək. Bu gün iş başında olanlar on il, on beş il öncə sizin kimi tələbə olmuşlar. Siz indidən özünüə gerçək dini və siyasi güc, analiz qabiliyyəti, qərar və idrak bacarığı, düşmənin müxtəlif təzyiqləri qarşısında müqavimət, dayanıqlılıq – bu gün düşmən bacardığı qədər təzyiq göstərir, insan onların qarşısında möhkəm daş tək dayanmalıdır – formalaşdırmalısınız, tadarük görməlisiniz ki, gələcəyi qura bilərsiniz. Bilin ki, bu ölkədə sizin kimilər, sizinlə həmfikir olanlar, eyni arzularla yaşayanlar çoxdur. Siz öz işinizi görün. Başqaları da var ki, öz işlərini görürlər.¹

46. Tələbələrin fikri, əxlaqi və inqilabi özünüəterbiyəsi zəruridir.

Siz tələbələrə deyirəm: “Bu səngərin (universitetin) qoruqçusu sizsiniz. Muğayat olun bəndləriniz (səngər önünə qalaqladığınız torpaq yığını) boşalmasın. Daim bəndlərinizi bərkidin. Bəndlər mədəni, fikri

¹ Böyük Rəhbərin İslam Tələbə Cəmiyyətinin üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 2002-09-07.

bəndlərdir. Bunları gücləndirin. Tələbələrin daxilən fikri, əxlaqi, inqilabi özünütərbiyəsi – istər hər tələbənin özünə nisbətdə, istərsə də universitet daxilinə, universitet mühitinə nisbətdə – bir zərurətdir. Bu özünütərbiyə bəndləri, səngərləri bərpa etmək, gücləndirməkdir.¹

47. Dindar, mömin tələbə odur ki:

Zənnimcə bu məsələni tələbələrə də demişəm. Kim (ramazan ayında) iyirmi birinci gecə riyakarlıq etmədən Quranı başı üzərinə alıb “İlahi səni özünə and verirəm!” – desə, o, mənim dediyim dindar, ilahi, müsəlman, mömin tələbədir. Hansı partiyadan, hansı cinahdan, hansı təşkilatdan olursa olsun.²

48. Mənim və İslam sisteminin tələbə kəsimindən umacağı budur ki:

Mənim və İslam sisteminin tələbə kəsimindən umacağı budur ki, tələbə tam mənada müsəlman, mömin ziyalı olmalıdır. Dünyada bəzi cərəyanlar var ki, - bəzilərinin İranda da şöbəsi var - tələbənin nə müsəlman, nə də ziyalı olmasını istəyirlər. Buna görə də onu yad, siyasi, partiya təəssüblərinə, təməlciliyinə yoluxdururlar. Biz təməlcilik, fundamentallıq dedikdə dərhal dini fundamentalizm yada düşür. Bəli, o da bir növ fundamentalizmdir. Lakin fundamentallıq yalnız

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin tələbə və müəllim kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 2001-02-27. 9.

² Böyük Rəhbərin Mədəni İnqilab Ali Şurasının üzvləri ilə görüşündəki çıxışından: 2002-12-17.

dini dardüşüncəliklə bitmir. Ondan da təhlükəlisi siyasi fundamentalizimdir. Heç kimə əsla düşünmək imkanı verməyən partiya quruplaşması, siyasi təşkilatlanmadır. Əgər bir mövqeyin doğruluğu üçün on qənaətbəxş dəlil göstərsən belə qəbul edir, amma əməldə başqa cür davranır. Nə üçün? Çünki başı üzərindəki siyasi təşkilat mafiya atalığı tək ondan belə etməsini istəmişdir. Bunu təəssüflər olsun ki, günc-bucaqda, hətta universitet mühitində müşahidə edirik. Deməli belə bir fundamentalist xaraktera malik insan, artıq ziyalı deyil. Çünki ziyalılığın şərti haqqı tələb etmək, gözüaçıq olmaq, məntiqə, sübuta söykənməkdir. Müsəlman da olmamasını istəməmələrinə səbəb müsəlmanlığın (onlar üçün) təhlükəli olmasıdır. Bu gün hegemon düşərgənin, xüsusən də Amerika və sionizmin başına gələn bəlalər – bu bəlalər olduqca çoxdur – müsəlmanlarda yaranan oyanıqlıqdan irəli gəlir. Bu oyanıqlıqda, özünə qayıdırsa dahi İmamın, İran millətinin, bizim inqilab və sistemimizin böyük rolu olmuşdur. Onların ümdə bəlaları buradan qaynaqlanır. Ona görə də bunu əzməyə çalışırlar və tələbənin müsəlman olmasından narahatdırlar.¹

49. Tələbələrin faciəvi problemləri

1. Birinci problem bayağılıq, laqeydlik və yad, zərərli mədəniyyətlərdən təsirlənməkdir.

¹ Böyük Rəhbərin fərqlənən və nümunəvi universitet tələbələri ilə görüşündəki çıxışından: 2002-11-28.

Tələbə bu mədəniyyətlərin hücumuna məruz qalır. Bu universitetlərin problemidir. Dəfələrlə tələbə və universitet mənsublarının yığıncaqlarında demişəm ki, nə üçün kimsə hövzəyə daxil olduqda, adətən, oradan dindar çıxır. Lakin universitetə daxil olduqda isə adətən dindar xaric olmur. Nə üçün belə olmalıdır? Həqiqətən də haqlı umacaqdır. Bu, ən yüksək həddə olmalıdır. Lakin məsələnin gerçək üzü başqadır. Həqiqət budur ki, universitet xüsusi yaşlarda gəncin çoxluq təşkil etdiyi, qadın və kişiye özündə yer verən mühit olduğundan müxtəlif növ duyğulara, qeyri-sağlam əxlaqi-mədəni meyllərə məruz qalır. Tələbə nə xarici jurnallardan, nə xarici kitablardan, nə də sərhədlərimizdən kənarda mövcud olan maarifdən əsla xəbərdar olmayan bazardakı gəncdən fərqlidir. Tələbə adətən, məlumat əldə edir, ayıq və diqqətlidir. Dünyada mövcud maarifdən xəbərdardır. Demək, bu fərd mədəni zədələrin təsirinə, din qarşısında əks-təsirlərə, dini, inqilabi dəyərlərə laqeydliyə məruz qalır. Bu tələbə mühitinin və tələbənin problemlərindən biridir.

2. İlk problemə yaxın olan problem isə fikri sürüşkənliklərdən, təmayüllərdən təsirlənməkdir. Keçmişdə marksizm çox aktiv və rəvnəqli idi. Kimin universitetlərlə əlaqəsi var idisə, bunu acıqca duyurdu. Ümumiyyətlə universitetdə marksizm düşüncələrinin təsiri beyninə toxunmayan müsəlman tələbə nadir tapılırdı. Sizin bu gün fikirlərinə – haqlı olaraq – etiraz etdiyiniz – hazırda həyatda olan və ya dünyasını dəyişmiş – adlı-sanlı müsəlman ziyalı

ünsürlərin fikir formaları eynilə tələbə olduqları, universitetdə olduqları vaxtlardakı xarakterləridir. Marksist təfəkkür daxil olurdu. Filankəs marksizmi rədd etmək zərurətini görür və onu rədd etmək üçün marksist təlimlərinin özündən kömək alırdı. Yəni qaçdığı yerdən gəlirdi. Bu, İnqilabdan iyirmi il öncə İslamı tam öyrənmədən marksizm meydanına atılanların düşüncələrində, çıxışlarında çox müşahidə olunurdu. Ümumiyyətlə marksizm onları təsir altına almış və bütün beyinlərini əhatə etmişdi. O zaman belə bir şey müşahidə olunurdu. Amma bu gün yoxdur. Ən azı bir cərəyan şəklində mövcud deyil. Hərçənd ki, qalıqları hələ də var, hələ tam aradan getməyib. Bu gün isə yeni yanlışlıqlar, təmayüllər var. Dünya yalnız marksizmlə yolunu azmamışdır. Marksizmdən öncə də, ondan sonra da yanlış, təmayülçü, antiislam təfəkkürlər olmuş və bu gün də var. Bu təfəkkürlər bu gün dünyada bəzi filosof və filosofyağılar vasitəsi ilə yayılır. Təbii ki, ad çəkmək istəmirəm. Bu gün, demokratiya alovunu qızıqdıran Qərb sosial demokratlarıdır.

Hazırda dünyada Amerika və avropanın bütün dünyaya yeni növ müstəmləkəçilik hökmranlığının yolunu açan təfəkkürlər mövcuddur. Bu, gördüyünüz kimi dünyada həssaslıqla izlənən Qərbsayağı demokratik cəmiyyət qurmaqdır. Hicab örtülməsi yönündə bu növ cəmiyyətlərin insanların geyimlərinə azacıq etiraz olduqda bütün dünyanı hay-küy bürüyür. Amma kiminsə geyiminə hicabın açılması ilə bağlı bir etirazı olduqda həmin hay-küyün

yüzdə biri baş vermir. Bu, həqiqətdir. Bu gün hegemonların səssizcə bütün dünyaya hökmranlıq etmək istədikləri yeni sistem, sivilizasiya budur.

3. Üçüncü problem sənədə meyillilik, maddi həyata hədsiz önəm və gənclik xülyalarıdır. Hövzələrdə ənənəvi olaraq belə bir şey yoxdur. Hərçənd ki, bəzi hallarda orada da müşahidə olunur. Lakin məşğuliyyəti təhsil, biliklənmək, olan gənc tələbə elə bir səmtə yönəldilmiş, sürüklənmişdir ki, gələcəyini, gələcək işini, pulu hansı ixtisasın daha çox qazanc gətirəcəyini, hansı ixtisasın daha çox imkanlar yarada biləcəyini düşünür. Bu da (öz növbəsində) böyük problemdir. Bu haqda düşünmək lazımdır. Çünki elmi ləkəleyir, ona zərbə vurur.

4. Digər problem isə siyasi cərəyanların əlində oynucağa çevrilmək, universitetdə siyasətbazlıq etməkdir. Bəzən tələbənin özünün heç bir siyasi ideyası, stimulu olmur. Amma bir siyasətbaz qrupun, cərəyanın əlində oynucağa çevrilir. Onlar tələbəni çomağa çevirir və kimin başına istəsələr vururlar. Bu da çox böyük və həssas problemdir.

5. Digər problem isə baş verənlərdəki, əməllərdəki qeyri-müəyyənlikdir. Tələbə təbii olaraq ziyalıdır. Yəni məcburən ziyalı zümrələrə mənsubdur. Ölkənin cari məsələlərinə nisbətə fikir sahibi, əqidə sahibidir. Fikir bildirmək istəyir. Tələbə, “biz belə lazım bilmişik, belə etmək istəyirik”, sözləri ilə qane olan deyil. Bu, onun məlumatı, fikir yürütməsi mütiliyi ilə ziddiyyət təşkil etmir. Mütidir, amma mütilik göstərdiyi işin səbəbini, sirrini bilmək istəyir. Əgər

bunu bilməsə, tədrisən zəhnində şübhələr formalaşır, qeyri-müəyyənlik yaranır. Bu, onu hətta mütiliyin özündə də zəiflədir, mütiliyi get-gedə azalır. Demək, tələbənin problemlərindən biri budur. Tələbələr bir çox hallarda baş verənlərdən, pərdə arxasından xəbərsiz olduqlarından radioda və ya qəzetdə yayımlanan bir xəbəri gördükdə fikirləri işə düşür. Bu, xarici təsirin olmadığı haldır. Xarici təsir olduqda isə vaveyladır!

6. Nəhayət, bəlkə də bir çoxlarının fikrincə ən önəmli problem olan şəxsiyyətsizlik, cəmiyyət qarşısında, özü qarşısında, tarix və gələcək qarşısında gerçək missiyasını dərk etməmək problemidir. Tələbə bəzən hansı vəzifəni daşdığını bilmir. O, bilmir ki, indi vəzifəsi nədir və gələcəkdə hansı rolu oynayacaq. O, eynilə çörək ardınca qaçan, ad-san üçün yaşayan dükançını xatırladır. Buna görə də tələbənin həqiqi missiyası onun özü üçün doğru-düzgün bəlli deyil. Bunlar tələbənin problemləridir. Bu problemlərin bir hissəsini dedik. Amma şübhəsiz ki, bundan daha çoxdur. Digər məsələlər, problemlər, çoxlu xırdalıqlar var.¹

50. Gənc düşünməli, fikrini müzakirəyə çıxarmalı və tələb etməlidir.

Biz istəyirik gənclərimiz düşünmək lazım olduğunu hiss etsinlər. Öz fikirlərini müzakirəyə

¹ Böyük Rəhbərin universitetlərdəki nümayəndəlik ofislərinin məsul işçiləri ilə çıxışından: 1990-10-29.

çıxarib tələb etsinlər. Şou göstərmək istəmirik və gözdən pərdə asmağa da ehtiyacımız yoxdur. Lakin gənclərimizin, - xüsusilə ölkə miqyasında çox geniş tələbə sinfinin -bu hissi özlərində gücləndirmələrini istəyirik. Onlar hiss etməlidir ki, üzərlərinə ölkənin gələcəyi ilə bağlı məsuliyyət düşür. Bu sahədə özlərində öhdəçilik hiss etməli və onun üçün çalışmalıdırlar. Buna ehtiyacımız var.¹

51. Tələbələrdə ədalətsevərlik əhval-ruhiyyəsini yüksəltmək lazımdır.

“Tələbələrə siyasətə sövq etməliyik” fikrindəki “etməliyik” ifadəsini qəbul etmirəm. Sövq etməyə ehtiyac yoxdur. Gənc tələbənin özünün hissləri var, tərənəşi var. O, özü bu məsələyə meyllidir. Bizim sövq etməyimizə lüzum yoxdur. İntəhası, gənc tələbənin hissləri ilk növbədə ədalətsevərliyə yönəlmişdir. Tələbəni hər şeydən çox özünə çəkən, cəlb edən ədalətsevərlikdir. Onun bu xarakterini gücləndirin, möhkəmlədin.

Təbii ki, ölkənin bir çox məsul işçilərinə etiraz da edə bilər. Lakin onun etirazı bir gəncin etirazıdır. (Bunun) heç bir eybi yoxdur. Mən tələbə yığıncaqlarında iştirak etdikdə – sizlər ya orada olmuş, yaxından müşahidə etmiş, ya da televiziyada görmüsünüz – şahid olursunuz ki, minlərlə tələbə hisslərini izhar edirlər. Mən əminəm ki, həmin bir

¹ Böyük Rəhbərin birlik üzvləri və fərqlənən tələbələrlə görüşündəki çıxışından: 2003-10-27.

neçə minlik toplumun içində şəxsən mənə etirazı olan çoxlu sayda insan var. Lakin əgər öz sevgimi bu toplumun arasında bölməli olsam onların payını zərrəcə azaltmaram. Bunlar da gənclirlər. Bunlar da mənim övladlarım, uşaqlarımdırlar. Bunlar da bu ölkənin tələbələridirlər. Tutaq ki, bu məsələyə – haqlı və ya haqsız – etirazları var. Nə eybi var? Etirazı olmağın eybi yoxdur. Amma işinin təməli, əsası doğru olmalıdır¹.

52. Siz tələbələrin sistemin məsul işçilərindən tələb etməli olduğu şey ədalət və fəsadın aradan qaldırılmasıdır.

Siz, sual etdikdə elə bir sual etməlisiniz ki, onun cavabı – kim tərəfindən olursa olsun – kəmiyyətə müəyyənləşdirilə, dəyərləndirilə biləcək dərəcədə olsun. Əks təqdirdə siz: “Bilirsinizmi, işsizlikdən hansı problemlər törəyir?” – soruşduqda, cavabı “Bəli bilirik” – olacaq. Yaxud “nə iş görürsünüz?” – sualının cavabı “Müşahidə etdiyiniz işlərlə məşğuluq”, – olacaq. Bu növ suallar heç nə ortaya çıxarmayacaq. Yaxud da Ali Məhkəmədən soruşursunuz ki, “Siz ötən beş ildə bu pozuntuları aradan qaldırmaq üçün nə etmisiniz?” Təbii ki, onlar da sizə bir neçə səhifəlik statistika verəcəklər ki, bu işləri görmüşük. Cavab vermək çox həssas məsələdir. Sizin ciddi yanaşmalı olduğunuz şey tələbdir. Ədalət

¹ Böyük Rəhbərin təhsil naziri və universitet rektorları ilə görüşündəki çıxışından: 2004-12-07

istəyi, fəsadın aradan qalxması tələbi çox mühümdür. Bu, tələblər olmalıdır.

Bu tələblərlə yanaşı elə də olmamalıdır ki, dövlət xadimlərinin gördüyü bütün işlər sual altına alınsın, şübhəli şəkllə salınsın. Yox, həqiqətən, sizin söhbət açdığınız sahələrdə yaxşı və çoxlu sayda işlər görülmüşdür. İntəhası bu zaman kəsiyində ölkəni idarə etmək çox çətin işdir. Bilirsiniz ki, bu gün biz güc mərkəzləri ilə böyük mübarizə içindəyik. Onlar düşünürlər ki, əgər bu sistem öz uğrunu tam sübut edə bilsə, meydan onlar üçün dar olacaq. Onlar indi də görürlər ki, İslam Respublikası sistemi qarşısında az iş görmüşlər, nəticədə sistemimiz dostların işarəvurduqları inkişafa nail ola bilmişdir. Əlbəttə, sizə deyim ki, müxtəlif sahələrdə inkişaf bunlardan daha çoxdur. Ədalət məsələsi köklü məsələdir, bizim hər şeyimizdir. O olmadan İslam Respublikasının deməyə heç bir sözü olmayacaq. Onu əldə etməliyik. Bu məsələ hamını əhatə etməlidir. Belə ki, iş başına gələn istənilən cərəyan, şəxs, partiya, cinah bu məsələyə tabe olmaq məcburiyyətində qalmalıdır. Yəni ədalət üçün çalışmalı, yəni ədalət bayrağını əlinə almalıdır. Bunu siz saxlamalı, qorumalısınız. Bu, önəmlidir.

Onlara münasibət ailə içi olmalıdır, yadcasına, etiraz edircəsinə (üsyən edircəsinə) yox. Hər halda çox işlər görüldü. (Təbii ki, bəzən səhlənkarlıqlar da olub. Amma problemi həll etmək lazımdır. İfade tərzinin təbii nəticəsi bu olmamalıdır ki, bir neçə müddətdən sonra insan bütün toplumun şiddətli

etirazçı olduğunu hiss etsin. Yox, siz bütün toplumun müvəffəqiyyəti üçün çalışırsınız. Sizin bütün söyləriniz sistemi önə çəkmək, irəliyə aparmaqdır. Bacardığınız qədər xırdalıkları təkmilləşdirin. Bacardığınız qədər kömək edin ki, boşluqlar doldurulsun, problemlər öz həllini tapsın.

Bacardığınız qədər əsl ədalət şüarını və ədalətlə bağlı olan hər şeyi gücləndirin, ümumiləşdirin, zehinlərdə dərinləşdirin, onun fikri, fəlsəfi əsasları üzərində işləyin. Bunlar lazımdır. Amma elə bir iş görməyin ki, İslam sistemi bacarmadı kimi tərəddüdlər yaransın. İslam sistemi bacarıbmı? Əlbəttə ki, bacarır, əlbəttə ki, bacarıb. Müxtəlif orqanların ləyaqətini, bacarığını iddia edənlərdən biri mən özüməm. Mən daim bacarıqlıqla bağlı bunları sorğu-suala tuturam. Amma mənim qənaətimcə İslam sistemi müstəmləkə dövründə və o dövrə yaxın mövcud olmuş bütün dövrlərdən bacarıqlı, çıxarlı olmuşdur.

Şübhəsiz, İslam Respublikası sistemi bütün sahələrdə güclü işləmişdir. Sistemdə mömin və bacarıqlı (ləyaqətli) ünsürlər olmuşlar. Kütlə də onlara dayaq olmuş və kömək etmişdir. Bəzi sahələrdə biz heç düşünə bilməyəcəyimiz qədər əzmlə meydana atılmışıq. Bütün sahələrdə belədir. İndi statistik rəqəmlər göstərməyin yeri deyil. Təbii ki, hazırkı mərhələdə İslam Respublikasının tələbi daha çox inqilabi, daha çox möminliklə görülən iş, bütün imkanları bundan da çox meydana çəkməkdir. Bunu qəbul edirik. Əlbəttə, az işləmək, səhlənkarlıq var,

amma bacarıqsızlıq, ləyaqətsizlik yoxdur. Bunları birbirindən ayırmaq lazımdır. Ləyaqətsizlik yoxdur. İslam sistemi ləyaqətlidir, bacarıqlıdır.

Sistemin ləyaqətinin göstəricilərindən biri sizin varlığınızdır. Mömin, gənc, sistemə etiqadlı tələbə cəmiyyətdə öz sözünü, duyğusunu müzakirəyə qoya bilər. Sizin sözünüz sabah bütün cəmiyyətə yayılacaq. Bu çox mühüm məsələdir. Bu özü sistemin ləyaqətini göstərir. Sistemin ləyaqəti bu və ya digər orqanın, idarənin ləyaqətindən fərqlidir. Sistem, ləyaqətli, bacarıqlı sistemdir. Əlbəttə, sistemin ləyaqəti onun orqanlarının müsbət və ya mənfi fəaliyyətlərinin məcmusudur. Amma, bu, müsbət nəticəsidir.¹

53. Tələbələr və düşmənlərin mənhusplanları

Gənc tələbə, toplumun potensial və aktual bir gücüdür. Sizin istəyiniz, işiniz, iman və etiqadınız ölkənin hazırkı vəziyyətinə, gələcəyinə təsir göstərir. Şübhəsiz, çoxlarının nəhs duyğuları, planları var. İstər bu xalqın aşkar düşmənləri olsun, istərsə də üzde olmayan düşmənləri. Amma hər halda düşməndirlər. Tələbənin fəaliyyətsizliyində, təsirlənməsində maraqlıdrlar. İstəyirlər tələbə yaşam yolu üzərində saman çöpü kimi bir şey olsun, hara istəsələr srükləsinlər.

Görə biləcəkləri digər iş isə budur ki, tələbədə olan iş, çalışqanlıq, təşəbbüs stimulundan bu gün kölgəsi

¹ Böyük Rəhbərin ramazan ayında universitet tələbələri ilə görüşündəki nitqindən: 2004-10-31.

yalnız İrani yox, bütün İslam dünyasını bürüyən gerçək İslami müqavimət gücü ilə mübarizədə yararlısınlar. Yəni gənc, düşüncəli, məlumatlı tələbədən ağılın, dinin, siyasi vəziyyətin tam əks istiqamətində istifadə etmək istəyirlər. Əgər düşmənlər tələbəni öz məqsədləri yönündə işə sala bilmirlərsə, şübhəsiz, çalışır, təbliğat aparırlar ki, tələbəni təsirlənən, fəaliyyətsiz, yararsız hala salsınlar. Siz, hər iki planın qarşısında dayanıqlı olmalı, müqavimət göstərməlisiniz.¹

54. Çalışın ölkənizi hər cəhətdən müstəqil edin.

Bu gün sizin vəzifəniz çalışmaqdır. Bu çalışmanın məqsədi İslama izzət, İslam İranına müstəqillik bəxş etməkdir. Ölkənizi hər cəhətdən müstəqil edin. Əlbəttə, müstəqil olmanın mənası sərhədlərimiz xaricindən istifadə qapılarını bağlamaq deyil. Bu, ağıla müvafiq deyil. Həç kim bu işə dəvət etmir. Tarix boyu bəşər fərdləri hamıdan istifadə etmişdir. Amma iki eyni səviyyəli varlıqlar arasında fikir mübadiləsi aparmaq, bir varlığın digərinə əl açması, yalvarış, həqarət qolu dilənçiliyindən fərqlidir. Bu, İnqilabdan öncəyə qədər az-çox mövcud idi.

Ölkəni lazimi səviyyəyə yüksəltməlisiniz. Bu, ölkəmizin geniş ziyalı, təhsilli gənc nəslin üzərinə düşən vəzifədir.²

¹Böyük Rəhbərin İslam Tələbə Cəmiyyətinin üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 2002-09-07.

²Böyük Rəhbərin Pedaqoji universitetin bir qrup tələbəsinin məzun olması münasibəti ilə keçirilən görüşdəki nitqindən: 1998-09-03.

55. Ölkənin geri qalmasına səbəb təhsilli sinfin öz mədəniyyətmizə, biliyimizə olan inamının itirilməsidir.

İndi elə dövrüdür ki, ölkəmizdə istibdadın hökmran olduğu dövəmlərin məcburi geriliklərini bilik, savad, elmi fəaliyyətlərlə aradan qaldırmalıyıq. O dövrlərdə istedadların çiçəklənməsinə şərait yardılmadı, bu xalqın əsl, gerçək mənliyinin özünü göstərməsinə icazə verilmədi. Qərb sənaye məhsullarının idxalının ardınca – bu Qərbdə elm və sənayenin inkişafının nəticəsi idi –hər şeydə onu Qərbdən asılı vəziyyətə gətirdilər. Mədəni və fikri məhsulları da bu ölkəyə idxal etdilər. İlk gördükləri iş ölkənin təhsilli zümresini öz varlığına (kimliyinə, mənliyinə) inancsız etmək idi. Öz mədəniyyətinə, öz adət-ənənələrinə, mentalitetinə, öz biliyinə, iranlıya məxsus çiçəklənmiş, parlaq istedadada olan güvənini itirdilər. Bu inamsızlıq uzun illər boyunca öz təsirini göstərdi.

Bu fikir – iranlını təhqir fikri – ölkəyə daxil olduğu gündən bu həqarət hissinin seçilmiş zümərələrin iliyinə işləməsinə bais oldu. Bu, Qərbin onun məhsulunu dərinçəyədək davam etdi. Əlbəttə, uzun illər çəkdi. Amma hər halda onlar müvəffəqiyyət qazandılar. Onun nəticəsi bu gün ölkədə müşahidə etdiyiniz geriliklərdir. Bu qədər insan resurslarına, maddi qaynaqlara, fərqli coğrafi mövqeyə, parlaq elmi və mədəni keçmişə, geniş elmi irsə, xəzinəyə nəzərən bizim bugünkü vəziyyətimiz elm, sənaye, müxtəlif

elmi inkişafı meydanında olmalı olduğundan çox geridir.¹

56. Tələbənin siyasi düşüncəsi olmalıdır ki, aldanmasın.

Tələbələr siyasi olmalıdırlar, yəni siyasi düşüncə sahibi olmalıdırlar. Siyasi düşüncə siyasətbazlıqdan, siyasi cərəyanların qurbanı olmaqdan fərqlidir. Siyasi anlayış, siyasi dərk insanın siyasi cərəyanların qurbanına çevrilməməsinə səbəb olur. Mən bunu istəyirəm. Mən istəyirəm, tələbə universitetə gəlib onun üçün söhbət edən, şüar verən, ona mərhəmət göstərən şəxsin kim olduğunu, nəyə qulluq etdiyini başa düşsün. Onun sözlərinin həqiqətini dərk etsin, işindən məqsədini anlasın. Mən bunu istəyirəm, bunun ardıncayam. Əgər siyasi olmasanız, bunu edə bilməzsiniz. Siyasi olmalısınız. Mən, yenə də həmişə olduğu kimi bu sözün üzərində ısrarla dayanıram: Universitet siyasiləşməlidir ki, tələbə aldanmasın, nə İslam quruluşunun, İslam Respublikasının, nə də başqa heç kimin başı bədəni üzərində qalmasını istəməyənlərin əlində alətə çevrilməsin. Belələri hansı yolla olursa olsun yalnız iqtidar sövdəsindədirlər. Necə deyirlər, bir dəsmal uğrunda Qeysəriyyəyə od vurmaq istəyirlər.²

¹ Böyük Rəhbərin Pedaqoji universitetin bir qrup tələbəsinin məzun olması münasibəti ilə keçirilən görüşdəki nitqindən: 1998-09-03.

² Böyük Rəhbərin Təbriz tələbələri və məsul işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1999-11-18.

57. Siyasi təhlili olmayan tələbə öz dövrünün adamı deyil.

Tələbə dünyada nə baş verdiyini başa düşməsə, öz dövrünün tələbəsi, zamanə adamı deyil. Tələbənin siyasi hissi, siyasi dərki, siyasi təhlil qabiliyyəti olmalıdır. Mən, İslam tarixi məsələləri ilə bağlı bunu daim təkrar etmişəm ki, İmam Həsəni (ə) məğlubiyyətə uğradan amil camaatda siyasi təhlilin olmaması idi. Xəvaricin fitnəsini meydana gətirən, Əmirəl-möminini (ə) o şəkildə təzyiqə məruz qoyan, tarixin ən güclü insanını o şəkildə məzlum edən camaatın siyasi təhlil yoxsulluğu idi. Camaat hamısı dinsiz deyildi. Amma siyasi təhlilləri də yox idi. Düşmən araya bir şeyiə atır və bu şeyiə hər yerdə yayılırdı. Hamı onu qəbul edirdi. Niyə belə olmalıdır?¹

58. Tələbənin siyasi olmasında məqsəd

Tələbənin siyasi olmasında məqsəd dünyada, ölkədə baş verənlərdən xəbərdar olması, baxışı olmasıdır. Əgər bu olmasa, bir fərd elmin yüksək zirvəsinə də ucalsa, çox dindar da olsa, düşmən onu çox ucuz qiymətə satın ala bilər, onu öz qanadı altına ala bilər.

Tağut dönəmində mütəxəssis, dindar, yaxşı müəllimlərimiz var idi. Amma siyasi anlayışları olmadığı üçün asanlıqla özləri də bilmədən rejimin

¹ Böyük Rəhbərin Hegemonçuluğa qarşı Milli Mübarizə günü münasibəti ilə şagird və tələbələrle görüşündəki nitqindən: 1993-11-03.

məqsədlərinə xidmət edirdilər. Tələbələr də rejimin istədiyi səmtə yönəldirdilər. Elələri də var idi ki, alim və dindar idilər. Lakin siyasi şüura, düşüncəyə malik olmadıqlarından antidin rejimin fəqərə sütununa çevrilmişdilər. Deməli, tələbənin məlumatı, anlayışı, siyasi dərki olmalıdır. Siyasi məsələləri bilməlidir. Dünyada baş verənləri bilməlidir. Bu gün İslam Respublikası yüz faiz xalqına söykənən bir xalq hakimiyyətinə malikdir. Yaxşı, bu dövlət nə iş görür? Dünya siyasi məsələlərinin harasındadır? Məqsədləri nədir? Hansı addımları atır? Nə üçün filan istiqamətdə hərəkət edir? Nə üçün digər istiqamətdə hərəkət etmir? Bunları bilməlisinizmi?¹

59. Tələbə mühitinin bir müsbət və bir mənfi xüsusiyyəti

Bəzən bir cəmiyyətdə fəza bir cəhətdən çox ağır olur. Fərqi yoxdur, hər bir azgınlıq cəmiyyətin fikir tənəffüsü atmosferi zəhərləyir, aludə edir. Hansı növ azgınlıq olursa olsun. Siyasi azgınlıq da belə olur, əxlaqi-şəhvani azgınlıq da belə olur, maddiyyata yönəlmək də belə olur. Fərz edin ki, bir cəmiyyətdə qəflət cəmiyyəti büsbütün bürüyüb...

Belə bir mühitdə qəflət o ölkənin ən mühüm bəlasıdır. Qəfildən bir hərəkət, bir fəryad, bir tələbə yönlənməsi mühiti tam dəyişir. Bu müsbət və mühüm xüsusiyyətə malik tələbə mühiti bir-iki mənfi

¹Böyük Rəhbərin “Kuhkiluyə və Buyer Əhmədi” vilayətinin universitet mənsubları və mədəniyyət işçiləri ilə görüşündəki nitqindən: 1994-06-08.

xüsusiyyətə də malikdir. Onlara da tam diqqət yetirmək lazımdır. Bunlardan biri budur ki, tələbə mühiti hisslərin mühiti olduğundan – gənc emosionaldır – daim bəzi kələkbazlar pusquda durur və çalışırlar ki, bu həssas kəsimdən müxtəlif işlərdə yararlansınlar. Gəncin ruhca, könülcə həssas, odlu, tez təsirlənən, incə və zərif olması hər iki tərəfi kəsici olan xəncəri xatırladır. Həm düzgün təfəkkürlər bu fürsətdən yararlana, universitetə daxil olub oranı yüksək behiştə çevirə bilər, həm də yanlış üsullar, təfəkkürlər universitetə daxil ola bilərlər. Bu bir zəif nöqtədir. Yəni tələbə münasibətlərində, davranışlarında nəzərə alınması məsələdir. Tələbə fikircə azaddır, gənkdir. Təbii olaraq həssas və emosionaldır. Hər pafoslu sözün, zahirən xoş sözün təsiri altına düşə bilər. Buna diqqət yetirmək lazımdır. Bu, zəif bir nöqtədir. Əlbəttə, ümdəzəif cəhət budur. Zəif cəhətləri sıralamaq fikrində deyiləm. Hazırda tələbə mühitində bu çox diqqət olunması məsələdir.¹

60. Tələbə oyanışı (tələbə hərəkəti) tam tələbəyə aid məsələdir.

Tələbə hərəkəti, tələbə dirçəlişi, yaxud daha yaxşı ibarə seçmək istəsək, tələbə oyanışı, tələbə məsuliyyət hissi çox mühüm məsələdir. Bu, yüz faiz tələbəyə aid məsələdir. Nə üçün yüz faiz tələbəyə aid deyirik? Çünki bir çox hisslər, tələblər, duyğular, tələbə

¹ Böyük Rəhbərin tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqindən: 1996-12-05.

silkində olub, amma onun tələbəliyinə aidiyyəti olmaya bilər. Məsələn, iş nigarançılığı. Bəlkə də elə bir tələbə tapmaq olmaz ki, iş haqqında, (öz) gələcəyi haqqında düşünməsin. Lakin bunun tələbənin tələbə həyəsiyyətinə aidiyyəti yoxdur. Bu, hər bir gəncə məxsusdur. Tələbə olmasa belə bu nigarançılıqları keçirir. Yaxud da evlənmək, ailə qurmaq fikrini deyək. Bundan buradakıların da xoşu gəlir! Hər bir tələbə, istər qız, istər oğlan bu haqda düşünür. Buna tələbatı, meyli var. Çünki həyatın əsas məsələlərindəndir. Lakin bu tələbəyə məxsus ehtiyac deyil, onun tələbəliyindən doğan tələbat deyil. Bu, onun insanlığından, gəncliyindən irəli gəlir. Tələbə olmasa da bu hisslər onda var.

Amma mənim adını, "tələbə oyanışı" qoyduğum, bu gün tələbə və qeyri-tələbələr arasında "tələbə hərəkəti" adlanan hadisədir. Bu, tələbə kəsiminə məxsusdur, onun tələbəliyindən irəli gəlir. Yəni bütün gənclərə aid deyil. Tələbə mühitinə girməzdən öncəki gəncə və ya tələbəlikdən sonrakı gəncə aid deyil. Bu, universitet mühitinə aiddir. Həmin dörd ilə, beş ilə, altı ilə aiddir. Sizin universitetdə olduğunuz müddətə aiddir. Bu, mövcud həqiqətdir.

Tələbə hərəkəti və ya doğru desək "tələbə oyanışı" yeni şey deyil. İrana məxsus hadisə də deyil. Öncə də dediyimiz kimi universitet mühitinə aiddir.

Bu oyanışın xüsusiyyətləri var. Onun stimulları və bir sıra nəticələri var. Əgər bu xüsusiyyət düzgün dəyərləndirilə bilsə, ölkəmiz, cəmiyyətimiz və eləcə də universitet mühiti üçün zəngin, enerji dolu, bir

qaynaq kimi yararlı ola bilər. Lakin düzgün dəyərləndirilə bilməsə varlığından xəbərsiz olduğunuz və ya düzgün istifadəsini bilmədiyiniz bir sərvət kimi məhv olub aradan gedəcək.

Bundan da pisi odur ki, siz sahibi olduğunuz halda xəbərsizsiniz. Amma bir oğru, bir fırıldaqçı xəbərdardır ki, bu gizli yerdə xəzinə var. İstifadə qaydasını da bilir. Buna görə də o gəlib istifadə edir. Bu, artıq ziyan üstündən ziyan olur. İlk növbədə tələbənin özünün, ikinci növbədə tələbə və universitet rəhbərlərinin, üçüncü növbədə ölkənin bütün müdirlərinin zəruri vəzifəsi yalnız tələbəyə məxsus bu hadisəni tanımaqdır. Yəni tələbə oyanışının, tələbə dirçəlişinin, yaxud tələbə hərəkətinin – hansı adı daşıyırsa daşısın – həqiqətinin nə olduğunu bilək.¹

61. Tələbə oyanışının mənşə və səbəbləri.

Belə bir hadisənin mənşəyi universitetdə, tələbələrə aid olan (bir) sıra xüsusiyyətlərdir. Yaş, enerji gənclik gücü, bacarığı, tələbənin bu dövərdə tanış olduğu təlimlər, biliklər, – istər siyasi təlimlər, istər elmi təlimlər, istərsə də ictimai təlimlər – tələbənin məişət problemləri ilə məşğul olmadığı boş vaxtları, nisbi azadlığı, heç bir rəsmi vəzifə tutmaması, xüsusi bir mühitə toplaşmaları, cəmiyyətin ümumi dalğalarından təsirlənmək, bu təsiri əks etdirmək – istər mənfi, istər müsbət – bu çox mühüm, eyni halda çox mübarək

¹ Böyük Rəhbərin Şərif Sənaye universitetinə baxış zamanı söylədiyi nitqdən: 2000-11-21.

hadisənin amillərindəndir. Əgər bundan istifadə olunmasa, yaxud pis istifadə olunsa, çox təhlükəli olacaq.¹

62. Tələbə oyanışının xüsusiyyətləri

Tələbə hərəkətində, yaxud tələbə oyanışında bir sıra xüsusiyyətlər var ki, təqribən demək olar, əksər yerlərdə eynidir. Təbii ki, hər bir ölkənin, xalqın, insan toplumunun mədəni, tarixi fərqləri ilə fərqlənir. Lakin hər halda müştərək cəhətlər hər yerdə var. Mən öz ölkəmizdə tələbə hərəkətinin xüsusiyyətləri haqqında İnkilabdan öncədən, İnkilabın baş verdiyi dövr və bundan sonrakı dövrlə bağlı aşağıdakıları qeyd edə bilərəm:

İlk xüsusiyyət məsləhətə meylliliyə qarşı idealistlikdir. İdeallara sevgi, ideallara vurğunluq. İnsan bəzən adi həyat məşğələləri ilə məşğul olur. Bəzən mənəələr onun gözünün önünü tutur, idealları uzaq, insan üçün əlçatmaz göstərir. Bu, böyük təhlükədir. Bəzən ideallar unudulur. Gənc mühitində ideallar hiss olunur, canlanır, əlçatar görünür. Bu səbəbdən də onlar üçün çalışılır. Bu şey özü mübarək səydir.

İkinci xüsusiyyət isə sədaqət, səmimiyyət, saflıqdır. Tələbə hərəkətində kələk, hiylə, saxtalıq və adətən geniş ictimai mühitdə işlənən qeyri-insani üsullar azdır və ya təbii olaraq yoxdur. Adi həyat

¹ Böyük Rəhbərin Şərif Sənaye universitetinə baxış zamanı söylədiyi nitqdən: 2000-11-21.

mühitində, siyasi mühitdə, ticarət mühitində, ictimai əlaqələr mühitində hamı söz deyəndə, o sözlə nə əldə edəcəyini, nə əldən verəcəyini düşünür. Artıq bu onun nə qədər ağıllı olmasından asılıdır ki, nə əldən verəcək, nə əldə edəcək. Amma tələbə mühitində isə belə deyil. Orada sözü yaxşı olduğu üçün, düzgün olduğu üçün, cazibəli olduğu üçün, həqiqət olduğu üçün deyirlər, ardınca gedib təqib edirlər. Ümumiləşdirmək istəmirəm. Demək istəmirəm ki, tələbələrin hər birinin dediyi söz bu xüsusiyyətə malikdir. Xeyr! Amma böyük əksəriyyəti belədir.

Üçüncü xüsusiyyət müxtəlif növ siyasət, partiya, irq və s. bağlılıqlardan azaddırlar. Sözügedən tələbə hərəkətində insan bu xüsusiyyəti müşahidə edir. Bu da həmin məsləhətə meyilliliyin bir növüdür. Adətən burada bir çox siyasi və qeyri-siyasi qurumların öz üzvləri üçün yaratdıqları bağlılıqlardan əsər-əlamət yoxdur. Gəncin bu növ bağlara hövsələsi yoxdur. Buna görə də İnqilabdan öncə bəzi partiyalar çox (uğurlu) fəaliyyət göstərirdilər. Amma universitetə çatdıqda qaydalar özünü doğrultmurdu. Bir neçə nəfər üzv cəlb edə bilsələr də dünya partiyalarında həyata keçirilən çox ciddi nizam-intizamı, inzibati qaydaları tələbə mühitində gerçəkləşdirə bilmirdilər. Çünki tələbə nəhayət bir yerdə ictimah edir. O dövrlərdə Kommunist partiyası çox fəal idi. Çox geniş təşkilat idi. Sovet İttifaqı ilə də əlaqəli idi. Ümumiyyətlə onlar üçün işləyirdi. Amma universitetə yetdikdə bir çox partiya həqiqətlərini tələbənin gözündən uzaq tutmağa məcburlurdular.

Bu hərəkətin dördüncü xüsusiyyəti şəxslərin üzərində qurulmamasıdır. Yəni bu hərəkət Şərif Sənaye universitetində var. Bu gün də var, on il öncə də olub, on il bundan sonra da olacaq. Amma nə on il öncə siz var idiniz, nə də on il sonra siz burada olacaqsınız. Bu hərəkət isə həmişə var. Lakin şəxslər üzərində qurulmayıb. Mühitə, hazır topluya məxsusdur.

Çox mühüm beşinci xüsusiyyət budur ki, insan fitrəti baxımından pis olan zülm, zorakılıq, ayrışdırıcılıq, ədalətsizlik, saxtakarlıq, ikiüzlülük və münafıqlıq kimi anlayışlara baxışı mənfidir, onları rədd edir. Bir zaman, İnkilabın əvvəlində həmin münafıq qruplaşma İnkilab fürsətindən istifadə edərək gənclərin, tələbələrin arasına soxulub, onlara nüfuz edə bilmişdilər. Amma bunların münafıq olduğu üzə çıxdıqda əksəriyyət üz döndərdi. Nə üçün onlara münafıq deyirdilər? Çünki din ideologiyası əsasında təşkilatlandıqlarını, çalışdıqlarını və gələcəyi quracaqlarını iddia edirdilər. Amma əməldə bəlli oldu ki, din ideologiyasından heç bir əsər-əlamət yoxdur. Təfəkkürləri eklektik marksist düşüncələrdir. Özü də tam marksist yox, eklektik, qatma-qarışıq. Əməldə fəaliyyətdə, mübarizədə də hakim düşüncə iqtidara gəlməkdir. Bütün səylər iqtidara gəlmək üçündür. O iqtidara ki, onun ərsəyə gəlməsində çox rol oynamamışdılar. Bir toplu olaraq ümumiyyətlə rol oynamamışlar. Hərçənd ki, onların arasında xalqla yanaşı İnkilabda rolu olanlar da var idi. Buna görə də münafıqlıqları məlum olduqda, zahirləri ilə batinləri,

sözləri ilə ürəkləri, iddiaları ilə əməlləri səsleşmədiyi üçün gənc tələbə kəsimi onlardan üz döndərdi. Bu tələbə hərəkatının, yalnız universitet mühitinə məxsus hadisənin altıncı xüsusiyyəti budur ki, bu hərəkata yalnız hisslər, emosiyalar hökm etmir. Hisslərlə yanaşı məntiq, təfəkkür, idrak, təhsil, anlamaq həvəsi, diqqət də var. Təbii ki, güclü və zəif bəzən az, bəzən çox olur.¹

63. Tələbə hərəkatının bələləri (mənfi tərəfləri)

Şübhəsiz, tələbə hərəkatının mənfi tərəfləri, faciələri də var.

Tələbə hərəkatının faciələrindən biri ləyaqətsiz ünsürlərin ona tamah salması, ondan sui-istifadə etməsidir. Bunlar meydanı boş gördükdə, gənc nəslin, tələbənin ölkədə söz sahibi, həlledici olduğunu gördükdə fəaliyyətə başlayırlar. Əvvəl sürünə-sürünə, sonra yavaş-yavaş yarı qalxmış vəziyyətdə, sonra isə başlarını qaldıraraq "bəli, bizdə varıq", - deyirlər. Əgər siyasi iqtidar həsrətində olan pis niyyətli, pis könüllü, pis keçmişə malik toplular tələbə hərəkatına doğru gəlib özlərini ona calasalar, onun üzərinə əl qoysalar, bu, faciə olacaq.

Tələbə hərəkatının bələlərindən biri öncə də dediyim kimi ideallardan uzaq düşməkdir. Mənim əzizlərim! Baxın İnkilabdan illər öncə azər ayının on altısında bir hadisə baş verdi. İnkilabın əvvəlində elə

¹ Böyük Rəhbərin Şərif Sənaye universitetinə baxış zamanı söylədiyi nitqdən: 2000-11-21.

bir iş görmək olardı ki, on altı azər unudulsun. Çünki baş verən hadisələr çoxdur. Lakin ölkənin rəhbər işçiləri, ölkə məsələlərinə rəğbət göstərənlər bu günün xatirəsinin yaşanmasında maraqlıdirlər. Nə üçün? Çünki həmin gün bir haqq söz üstündə universitetdə bir hadisə baş verdi. Sonradan cəlladlar gənclərin həmin məqsədlərinə görə - bu ülvı məqsəd idi - onlara zor tətbiq etdilər və bu üç nəfərin öldürülməsinə gətirib çıxartdı. O günün məsələsi nə idi? Amerikaya qarşı çıxmaq idi. Nə zaman? O zaman ki, Amerika siyasəti, Amerika dövləti, Amerika rejimi, Amerika kəşfiyyatı və hərbi ünsürləri bu ölkənin bütün işlərinə hakim kəsilmişdilər. Bu ölkədə istər aşkar, istər gizli hər şey amerikalıların əlində idi. Siz bu gün Amerikanın İslam İranının onun tərəfinə getmir deyə zəncir gəmindiyini görürsünüz. Bu həmin günlərin acısıdır. Çünki bura onların dayanıb buradan bütün ərəb dövlətlərinə, Türkiyəyə və s. regionlar qarşısında qürrələndikləri, onlara nüfuz etdikləri yerdır. Çünki buranı öz mülkləri hesab edirdilər. Bir çox böyük tanınmış ölkələr var ki, burada güclü iqtidarla amerikalıların hegemonluğu qarşısında dayanan, açıqca danışan bir xalq olduğundan həyacana gəlir, sevinc hissi keçirirlər. Belə bir şəraitdə bir dəstənin tələbə adı ilə on altı azər hərəkətinin tam əksini qabartmaları, olduqca puç, qeyri-məntiqi dəlillərlə Amerikaya meyillilik göstərmələri tələbə hərəkətinə arxa çevirməkdir. Bu əsla tələbə hərəkəti deyil. Bu, tamam ayrı şeydir. Onun tam əksidir.

Yaxud əgər cəmiyyətdə ictimai ədalət məsələsindən söhbət gedirsə, tələbə bunu himayə etməlidir. İctimai ədalət o şeydir ki, hətta bəziləri onu siyasi dəlillərlə, müxtəlif məqsədlərlə az əhəmiyyətli göstərməyə çalışırlar. Amma bacarmadılar. İctimai ədaləti müzakirəyə çıxarmağa məcbur oldular. Dünyaya hegemonlardan, zorakılardan, çapovullardan başqa ictimai ədalətə, bu şüara arxa çevirən kimsə yoxdur. Bu şüar ölkəmizdə müzakirəyə qoyulur. Bunu kim himayə etməlidir? Onun haqqında hamıdan çox kim düşünməlidir? Onun üçün kim işləməli, onu təmin etmək haqqında tədqiq etməli, dəyirmi masa keçirməlidir? Qeyri-tələbələrmi? Diqqətli olmaq lazımdır ki, bu tələbə hərəkatı, tələbə oyanışı əks istiqamətə yönəlməsin. Demək, bu hərəkatın faciələrindən biri ideallara arxa çevirmək, idealları unutmaq, yaddan çıxarmaqdır...

Tələbə hərəkatının ən mühüm faciələrindən biri dayazlıqdır. Mənim əzizlərim! Səthi düşünməkdən çox qorunun. Tələbənin xüsusiyyəti dəqiqlik, dərinlikdir. Eşitdiyiniz hər sözün üzərində düşünün. Nə üçün İslam deyib ki, bir saat düşünməyin dəyəri illər boyu ibadət etməkdən çoxdur. Bunun səbəbi odur ki, əgər fikirləşsəniz ibadətiniz də mənalanaçaq. Quruculuq söyləriniz də mənalanaçaq. Mübarizəniz də yeni məna kəsb edəcək. Dostunuzu tanıyacaqsınız, düşməninizi tanıyacaqsınız. Düşünməlisiniz. Düşündükdə seçiminiz də doğru seçim olacaq. Əgər birisi seçimdə yanlışsa da təfəkkür əhli olsa, onunla daha rahat söhbət etmək olar.

Təfəkkür əhli olmayan biri hansı seçimi edirsə etsin kiçik bir yanlışlıq olsa, onunla danışmaq, məntiqi söhbət etmək olmaz. O, öz təəssüblərinə, nadanlıqlarına, cahilliyinə təslim olacaq. Düşüncə əhli, dəqiq biri olduqda isə bir xeyirxah adam da onunla danışa, işin bu səbəbə görə yanlışdır, - deyə bilər. Səthi, dayaz olmaq lazım deyil. Hər şüara, hər odlu sözə, hər odlu ağıza, hər nəqlə inanmaq, etibar etmək olmaz. Fikirləşmək lazımdır. Məsələlərin kökündə fikir dayanır. Dərrakəli, zəkali insanlardan umulan ümdə şey budur.

Digər faciə isə partiyaların, qruplaşmaların tələsinə düşməkdir. Bunu öncə də dedim. Ehtiyatlı olun. Müxtəlif partiya və qruplaşmaların oktapodu (səkkiz ayaqlı dəniz heyvanı) sizə doğru gəlib sizi tora salmasın. Əks təqdirdə azad düşüncəli toplumdan əksər müsbət xüsusiyyətləri alacaq. Belə olduqda insan İnqilab düşmənlərinin qulluğuna keçir və təhlükəli olur. İnsanın həyatı, sərmayəsi, gələcəyi həqiqətən, bada gedir və sonradan onların həsrətini çəkir.¹

64. Olimpiyalarda fərqlənən tələbələr, ölkənin milli sərvətləridirlər.

Mən iki məsələni sizin (olimpiyadada fərqlənən, elmi baxımdan seçilən tələbələrin) nəzərinə çatdırıram. Birinci məsələ budur ki, dövlət və

¹ Böyük Rəhbərin Şərif Sənaye universitetinə baxış zamanı söylədiyi nitqdən: 2000-11-21.

məmurlar sizin qədrinizi bilməli, sizin üçün imkanlar yaratmalıdırlar. Fikircə fərqlənən yalnız onlar deyillər. Gənc və qeyri-gənc tələbə və müəllimlərin içində çoxlu sayda belə fərqlənənlər var. İmtahanlarda, təcrübələrdə, müxtəlif müsabiqələrdə bu fərqlənmə üzə çıxmışdır. Dövlət bunların hamısının qədrini bilməlidir. Bunların elmi inkişafı üçün lazımı şəraiti yaratmalıdır ki, öz mühitlərindən uzaqlaşmağa ehtiyac hiss etməsinlər.

İkinci məsələ, onların öz zəkalarının, hafizələrinin, istedadlarının bəhərini milliləşdirmələridir. Bunlar milli sərvətlərdir. Şəxsi sərvətlər deyil. Ondan ölkə, millət və ailələri üçün istifadə etsinlər. Bunlar əmanətdir, İlahi sərmayələrdir. Xüsusi mülk deyil. Dövlət bizə baxmadı deməsinlər. Əgər dövlət baxmasa da bu üzr hesab olunmayacaq.¹

65. Təhsili davam etdirmək üçün ölkədən çıxmağı bu şərtlərlə qəbul edirəm.

Sual: Bu gün çox aktual olan məsələlərdən biri istedadların qaçışı, xaricə axınıdır. Lakin bunun məsuliyyətini daşıyanlar ona çox az diqqət yetirirlər. Mən bilmirəm, bu qədər zəhmət çəkmiş, təhsil almış istedadlı gənclərin miqrasiyasının qarşısını necə almaq olar. Misal üçün, mən özüm qabaqcıl universitetlərdən birində, yəni Əmir Kəbir universitetində ən ağır fakültələrdən birinin

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin müəllim və tələbə kollektivi ilə görüşündəki nitqindən: 1379. 12. 9.

magistratura pilləsində təhsil almışam. Amma bu qədər elmi fakültədən sonra, indi münasib bir iş tapa bilmirəm. Problem tək himayədarın olmamasında deyil. Əksinə, prinsipcə münasib iş yoxdur. Əksər şirkətlər, zavodlar bir sıra köhnə texnologiya ilə kifayətlənmişlər. Məsul işçilər isə idarəçilik əvəzinə qohumbazlıqla, güc əldə etməklə məşğuldurlar. Biz kimlər üçün çalışaq, ciddiyyət göstərək? ... Fikrimcə, Quranda hicrət haqqında mövcud olan çoxsaylı ayələrə əsasən, bizim sağlam qalmaq üçün vəzifəmiz getməkdir.

Cavab: Sağlam qalmaq üçün getməliyik, buna məcburuq, - demək yanlışdır. Xeyr! Mən bunu qəbul etmirəm. Sağlam qalmaq nə deməkdir? Siz elə bilirsiniz ki, xaricdə digər ölkələrdən gedən miqrantlara yaxşı qiymət verilir? Siz elə bilirsiniz ki, bu ölkələrin hər birində sizin iranlı gənc olaraq dəyərinizi, şəxsiyyət və şərəfinizi qoruyacaqlar? Siz öncə gedənlərin sözlərini dinləyin, görün nə deyirlər.

İnsanın öz evində qalması, öz ailəsi üçün faydalı olması, gərgin əmək sərf etməsi, hətta həyat səviyyəsi bir az aşağı olsa belə bütün gücünü səfərbər etməsi, digər ölkəyə getməsindən, öz vətəninə, öz evinə, onu yetişdirən, bu istedadı, məlumatları ona verən torpağa, minnəti üzərində olan bu Əmir Kəbir universitetinə dönük çıxmaqdan, arxa çevirməkdən, özgə evində minnətlə, bir az artıq pul alsın deyər işləməsindən daha yaxşı, daha sevinceduyurucudur. Bu minnəti götürmək hicrətdirmi? İslamın nəzərdə tutduğu hicrət budurmu? Xeyr, əsla! İslamın nəzərdə tutduğu hicrət bu deyil.

Bu, iş, məsuliyyət meydanından qaçmaq, öz şəxsi həyatını, güzəranını bir az yaxşılaşdıracağı yerə getməsidir. Mən heç bir şəkildə buna inanmıram.

Əlbət ki, mən öz istedadlı gənclərimizə haqq verirəm. Bunların ummağa haqqı var. Məsul işçilər bunlar üçün işləməlidirlər. Buna heç bir şübhə yoxdur. Amma onlar səhlənkarlıq etmişlərsə, bu, o demək deyil ki, gənclərimiz də özlərinə bəraət qazandırsınlar. Təbii ki, insan məlumatını artırmaq üçün xaricə gedib-gəlsə, tədqiq edib geri dönsə, bu, qaçış deyil və eybi yoxdur. Amma insanın yükünü yığıb, arxa çevirib "biz getdik, xudahafız!" – deməsi doğru deyil. Yox, mən bunu qəbul etmirəm.¹

66. Əgər təhsil üçün xaricə gedirsinizsə, ehtiyatlı olun, milli, mədəni mənləyinizi itirməyin.

İslam cəmiyyətləri, birlikləri harada fəaliyyət göstərirlərsə, əslində bu vəzifəni üzərlərində hiss edirlər ki, öz İslami mənləyliklərini, İran xalqının ülvı ideyalarını özlərində və eləcə də digər tələbələrə ayaqda saxlamalıdırlar. Bu, çox önəmli məsələdir. Bu, bir zaman, başqa ölkələrdə ölkəmizin gənc nəsilələrinin başına gələnlərdir. Belə ki, onlar təhsil almaq üçün digər ölkələrə getmiş, bəzi şeylər öyrənmiş, amma çox mühüm bir şeyi orada qoymuşlar. O, öz milli, mədəni mənləylikləridir. Bunlar nə zaman ölkəyə qayıtmışlarsa, alim, elmi baxımdan

¹ Böyük Rəhbərin Əmir Kəbir Sənaye universitetinin tələbə kollektivi ilə sual-cavab zamanı söylədiklərindən: 2001-02-27.

faydalı olmalarına baxmayaraq, öz ölkələrində bir yad kimi davranmışlar. Öz ölkələrinin əsas milli məqsədlərinə lazımi xidməti edə bilməmişlər. (Bu zamanlar) Avropa ölkələrində təhsil alanlar, (başqalarına) bağlılıq amilinə çevrildilər. Bununsəbəbi o idi ki, onlar (milli) məniqlərini itirmişdilər.¹

67. Fərqlənənlər biliklərini təkmilləşdirmək üçün xaricə getsinlər, eybi yoxdur. Amma...

Dəfələrlə demişəm ki, fərqlənənlər diqqətli olsunlar. Milləti özlərinə borclu hesab etməsinlər. Biz, daim məmurlara sifariş edirik ki, fərqlənənlərə qayğı göstərsinlər. Bunlar ölkənin sərmayəsi, xəzinəsidirlər. Əlbəttə ki, bunlara qayğı göstərmək lazımdır. Buna şübhə yoxdur. Bir məsələ budur ki, biz məsullar fərqlənənləri himayə etməyə, onlara arxa çıxmağa borcluyuq. Bu, üzərimizə düşən məsuliyyətdir. İkinci məsələ isə fərqlənənlərin İran millətini, ölkələrini özlərinə borclu hesab etmələridir. Bu ikincisi əsla məqbul deyil. Biz hamımız borcluyuq. Bu millətə borcluyuq, bu tarixə, gələcək nəsə borcluyuq. Ölkəni tərk edib xaricə gedənlər bəzən biliklərini təkmilləşdirmək üçün gedir və geri dönürlər. Nə eybi var? Buna heç bir maneə yoxdur. Misal üçün, ehtiyacları var, – emalatxanaya, iş vəsaitin, təhsilə, biliyə, elmi dərəcəyə, müəllimə və s.–Bu ehtiyac

¹ Böyük Rəhbərin Şərqi Avropa İslam Cəmiyyətləri İttifaqının bir qrup tələbəsi ilə görüşündəki nitqindən: 2002-08-10.

burada yox, dünyanın harasında, başqa bir yerdə ödənilir. Buna görə də oraya gedir, faydalanır, istifadə edir və geriye dönürlər. Biz bunu dəstəkləyirik. Biz, bundan gileylənmirik. Amma ölkəni buraxıb, arxalarına belə baxmayanlar bir xeyir əldə etmirlər. Onlar öz evlərini, özlərinə məxsus evi, hamının onları ev sahibi, yerli hesab etdiyi yeri buraxır, başqa yerə gedirlər ki, muzzdlu fəhlə olsunlar. Muzzdlu fəhləlik, muzzdurluqdur, çox pula muzzdurluq etməklə fərqlidir. Öz evində yaşamaq, öz evində nəfəs almaq, öz ev sahibliyini hiss etmək hara, bir iranlının xaricə, dünyanın digər bir nöqtəsinə - misal üçün, Avstraliyaya, Kanadaya, Avropaya – getməsi hara? Tutaq ki, orada iş yeri də tapdı, əmək haqqı da aldı, aldığı əmək haqqı İrandakından on qat çox da oldu, amma o, orada ev sahibi deyil. Hamı onu yad, özge hesab edir. Kimsə onun hüququ olduğunu düşünmür. Onunla qohumluq hiss etmirlər. Xaricə getmək bir imtiyaz sayılmır. Xeyr! Burada qalmaq imtiyazdır. Burada, siz, öz eviniz üçün, öz xalqınız üçün, öz ailəniz üçün işləyirsiniz. Bu, çox yüksək dəyərdir. Fərqlənənlər bu millətə, bu ölkəyə mənsubdurlar. Bizim umacağımız budur ki, bu ölkəyə, bu millətə məxsus olaraq qalsınlar. Əlbəttə, məsul işçilərə də daim tövsiyə edirik, özümüz üçün də vəzifə hesab edirik ki, - ölkənin tədarükü olan - fərqlənənlər sinfindən faydalanaq, onlara arxa çıxmaq, dayaq olaq.¹

¹ Böyük Rəhbərin ramazan ayında universitet tələbələri ilə görüşündəki nitqindən: 2004-09-26.

68. Bir fərqlənən insan o zaman başıucadır ki, öz ölkəsinin, millətinin vəziyyətini yaxşılaşdırmaqda rol oynasın.

Fərqlənənlərin ölkədən çıxması – mən bunu indiyədək bir neçə dəfə demişəm – ümumilikdə mənfi hal deyil. Çünki fərqlənənlərimiz ölkədən çıxıb biliklərini artırıb, sonra geri dönüb ölkə üçün faydalı ola bilərlər. Əlbət ki, daha yaxşısı, bizim burada onlar üçün şərait yaratmağımızdır. Öz ölkəmizdə onların inkişafı, istedadlarının çiçəklənməsi üçün şərait yaradılmasıdır. Onların emalatxanası, elmi-tədqiqat mühiti olmalıdır. Bu ən yaxşısıdır. Əgər bu olmasa, fərqlənənlər getsinlər. Dünya genişdir. Amma bu getmək nizam-intizam, qayda-qanun çərçivəsində olmalıdır. Yəni, o bilməlidir ki, nə üçün gedir, nə etmək istəyir, istədiyi lazımı təhsili aldıqdan sonra o təhsildən, biliyindən necə istifadə etmək istəyir. O bilikdən öz ölkəsinin yüksəlişi, millətinin inkişafı, digər istedadlıları da sövq etmək, bilikləndirmək üçün istifadə edəcək, yoxsa yox? Yoxsa öz biliyini, istedadını bir amerikalı, kanadalı, avropalı investitora aid şirkətə xidmətəmi sərf edəcək?

Bu, elmi baxımdan görkəmli insan üçün ən böyük təhqirdir. O, işləsin, çalışsın, zəhmət çəksin, ölkənin bütün imkanları bu fəvqəladə istedadın ərsəyə gəlməsinə sərf olunsun, amma sonda dünyanın hansısa nöqtəsində filan zavod sahibinə, heç bir şey anlamayan, antibəşər bir şirkət sahibinə qulluq etsin. O sahibkar bundan, bu fərqlənən insandan bir alət tək, bir vasitə tək yararlanır. Bir fərqlənən insan o zaman

başucadır ki, öz ölkəsinin, millətinin, vəziyyətini yaxşılaşdırmaqda, onun boynunda haqqı olanların gələcəyini, həyat səviyyəsini yüksəltməkdə rol oynasın.¹

69. Nə qədər alim, görkəmli olsanız, daha təvazökar, daha sadə olun.

Seçilmiş olmaq təşəxxüslü olmaqla şərtlənməmişdir. Əlbəttə, mən sizlərdə bunu görmürəm. Sizin nurani simalarınız bunu göstərmir. Amma hər halda müğayət olun. Ölkəmizdə fərqlilik mühiti təşəxxüs mühiti ilə tam ayrılmalıdır. Elmi uğurlarınız nə qədər çox olsa, yeni tədqiqat etsəniz, nə qədər çox uğur qazansanız, o qədər təvazökar, sadə olun. Bu, sizin inkişafınızı davamlı, vücudunuzu daha faydalı edir.²

¹ Böyük Rəhbərin fərqlənən gənclər və tələbələrlə görüşündəki nitqindən: 2002-11-28.

² Böyük Rəhbərin ramazan ayında universitet tələbələri ilə görüşündəki nitqindən: 2004-09-26.

ÜÇÜNCÜ FƏSİL

Tələbə birlikləri

70. Tələbə birliklərində bəzi xüsusiyyətlər olsa, o toplu ən uğur gətirən toplulardan olacaq.

Gənclik, tələbəlik, fəal bir İslam toplusunun tərkib hissəsi olmaq hər biri ayrı-ayrılıqda qənimət hesab olunmalı fürsət, qədri bilinməli dəyərdir.

İslami tələbə topluları bu hər üç seçmə xüsusiyyətlərə malikdirlər. Əgər gəncliyin gərəyi olan saflıq, qıvrıqlıq, idealistlik, ümidvarcasına çalışmaq, tələbəliyin gərəyi olan şüurluluq, düşüncəlilik, alimcəsinə baxış, İslamiliyin gərəyi olan pərhizkarlıq, paklıq, dini mütilik tələbə birliklərində bir yerə toplansa, bu toplu bəşəri topluların ən uğurlusu olacaq. Qeyd olunan hər üç xüsusiyyəti təhdid edən

bir sıra mənfi zərərlər də vardır ki, fərasətlə onları dəf etmək lazımdır.¹

71. Tələbə birliklərinin üç əsas vəzifəsi

Mənim qənaətimə görə tələbə birliklərinin üzərinə üç əsas vəzifə düşür.

Biri tələbə sinfini ruhi və mənəvi baxımdan qidalandırmaqdır. Allahla ünsiyyətə girməyən, tanış olmayan, mənəviyyat gülüstanından heç bir xoş ətir duymayan tələbə çox naqis tələbədir. Şəffaf ürəklə, hazırlıqlı ruhla əsla Allahın zikrinin həzzini duymayan tələbə namazdan həzz ala bilməz. Duadan, zikrdən, raz-niyazdan, göz yaşı axıtmaqdan, Pərvərdigarla ünsiyyətdən, ən gözəl varlıq gerçəyi – müqəddəs Tanrı – ilə bağlılıqdan heç bir fayda əldə etməyəcək. Beləsi çox naqis, məhrum və qüsurludur. Sizin bu yöndə də öhdənizə vəzifə düşür. Könülləri aydınladın, Allahla tanış edin. Allahla ünsiyyət yaratmağı təlim verin. Zikrin ləzzətini dadın.

Əgər kimsə İlahi zikrin, Allahla ünsiyyətin ləzzətini dadsa, bilin ki, artıq heç bir ləzzət onun ağzına dad verməyəcək. Dünyanın bütün keçici ləzzətləri – hətta ən yüksək ləzzətlər belə – ona uşaq oyunu kimi görünəcək. Bu sahənin adamları doğrudurlar və bunları bizə demişlər. Hamı ömrü boyunca az-çox müvəffəqiyyət qazana, İlahi ləzzəti dada bilər. Bu, sizin gənc tələbəyə verməli olduğunuz

¹ Böyük Rəhbərin “Vəhdətin möhkəmlənməsi” ekskursantlarına ünvanlanan bəyanatından: 2004-09-26.

ən böyük hədiyyədir. Bu gənclər – gərək qızlar, gərək oğlanlar – hazırlıqlı ruhlara malikdirlər. Bunları namazla tanış edin. Namaz insan çiyinə yüklənmiş bir yük deyil. Əksinə bir inayət, bir pəncərədir. Əgər Allah bizə onunla söhbət etməyə izn verməsəydi, biz nə edərdik? Əgər insanın duaya, minacata dil açmağa izni olmasaydı, nə edərdi? Öz ac-susuz ruhunu necə doyura bilərdi? Bu susamış ruhu Allahla ünsiyyətdən başqa nə doyura bilər? Bu mənəviyyəti gənclərə kim öyrədə bilər, onların əlindən kim tuta bilər? Bu sizin üzərinizə düşür. Bu, böyük vəzifədir. Ona az önəm verməyin.

İkinci məsuliyyət siyasi məsuliyyətdir. Baxın, mən bir bəhs açmışdım. Bu bəhs heç vaxt bizim dini mühitlərimizdə müzakirə obyektı olmayıb. Nə çıxışlarda, nə də başqa vaxt söhbət açılmayıb. Mən bu bəhsi müzakirəyə çıxartdım ki, tarix, siyasət sahəsində tədqiqat aparənlər onu təqib etisnlər. Bu siyasi elita və avam kütlə məsələsidir. Bizim elita və kütlə bəhsimizin xülasəsi bundan ibarətdir ki, bəzi elitlər xəyanət edirlər. Avam kütlənin əksəriyyəti isə fərqiə varmadan onların ardınca gedir. Bu, daim qarşıya çıxması mümkün olan problemdir.

Mənim əzizlərim! Bəzi siyasi elita mənsubları bilərəkdən, düşünülmüş şəkildə xəyanət edirlər. Yanlış yolla gedirlər. Nəfsani istəklər, şəxsi yaşam, pul, var-dövlət ardınca düşürlər. Hakimiyyət, iqtidar, təəssüb və digər istəkləri üçün mübarizə aparırlar. Buna baxmayaraq, həm də elitadırlar. Kütlənin əksəriyyəti də onların ardınca düşür. Bu artıq onların

bəxtinə bağlıdır. Əgər yolunu azan bu elita mənsubunun əlavə cəlbəedici xüsusiyyətləri də olsa, o zaman vay kütlənin halına! İndi siz bu problemin qarşısında nə etmək istəyirsiniz? Buna görə də mən deyirəm ki, universitetlər siyasiləşməlidir. Bunun mənası budur. Yəni siz elə etməlisiniz ki, tələbə mühitində avam olmasın. Hər bir tələbədə təhlil, analiz gücü olsun. Çox ola bilsin ki, bir nəfər, hətta nazirlik vəzifəsinədək yüksəlsin, amma avam kütlə olaraq qalsın. Gücü, mövqeyi olmasın. Bir aydın mötədil yol tuta bilməsin. Əgər bizim tələbə mühitlərimiz sabah cəmiyyətimizin mühüm vəzifələrinin, elmi mərkəzlərinin böyük bir hissəsini tutacaqsas, analiz gücünə, doğru istiqamətə malik olmalıdırlar. O zaman bu problem nisbətən az olacaqdır. Buna görə də öncədən tədbir görmək lazımdır. Qarşısını almaq lazımdır. Bu, sizin üzərinizə düşür.

Digər bir məsələ də var ki, üçüncü məsələdir. Bu sizin bir-birinizlə, özünü münasibətinizdir. Təəssüflər olsun ki, mən universitetlərin daxilində müsəlman övladlarının bir-birinin canına düşdüyünü görürəm. Bəzən bu ixtilaflar, didişmələr, çekişmələr elə vəziyyət alır ki, işləməyə əsla vaxt qalmır. Təəssüflər olsun ki, bəziləri universitetlərdə İslam adı altında cəmiyyətdə mövcud dəyərlərə, fərdlərə və s. əl atmaqla məşğuldurlar. Siz, öz işinizlə məşğul olun. Universitet daxilində sizin ən önəmli məsələiniz tələbələrdir. Qəflət və diqqətsizlik edirlər. Təbii ki, bizim tələbələrin işi ilə məşğul olun deməyimizin

mənası bu deyil ki, tələbələr cəmiyyətin siyasi məsələləri ilə məşğul olmasınlar. Yox! Cəmiyyətin siyasi məsələləri ilə mütləq məşğul olmalıdırlar. Əgər siz başınızı aşağı salsanız hər şeydən məhrum olacaqsınız. Başınız yuxarı olmalıdır. Baxışınız geniş olmalıdır. Baxış üfünüz çox uzaq və əhatəli olmalıdır. Lakin tələbə məsələlərindən də qafil olmamalısiniz.¹

72. Tələbələrin mədəniyyət və siyasət sahəsində fikri inkişafı tələbə birliklərinin fəaliyyətinin ön planında olmalıdır.

Gəncin pak könlü alimcəsinə iman, düşüncə işığı ilə aydınlaşdıqda İlahi bir xəzinəyə çevrilir ki, onun məhsulları ölkənin bu gününü, gələcəyini qurur. Hazırkı mərhələdə tələbə fəaliyyətlərinin ön planında təhsildən sonra tələbələrin mədəniyyət və siyasət sahəsində fikri inkişafı yer almalıdır.

Bu gün heç kim inkar edə bilməz ki, İslam Respublikası düşmənlərinin ən təcili məqsədi ölkənin mədəni bazasını ələ keçirməkdir. Onların məqsədi bu yolla İran xalqının hegemonların hökmranlığına qarşı dayanıqlılığının, müqavimətinin əsas amili olan İslam və İncilab inanclarını yaddaşlardan, könuəllərdən silmək, onu Qərb qarşısında təslimçilik, mütilik inancları ilə dəyişməkdir. Hegemonların əlaltıları vasitəsi ilə bir çox mədəni sahələrdə İslam və İncilab

¹ Böyük Rəhbərin tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqindən: 1996-12-05.

əsaslarına qarşı şübhə yaratmaq cəhdləri, hətta gec inanan insanları da nıgaran etmişdir. Dünən mədəni basqın xəbərdarlığını ciddiylə almayanlar, bu gün onu öz gözləri ilə görürlər. Şübhəsiz, bu gecə basqınının ilk dalğası gəncləri, xüsusilə elm, təhsil yolunda addımlayan, ölkənin mədəni və siyasi gələcəyini idarə edəcək gəncləri hədəfə almışdı. Doğrudur, düşmən olmazın cəhdlərinə, maddi vəsaitinə baxmayaraq, öz məqsədinə nail ola bilməmişdir. Amma aydın görünür ki, bədxahların sərt, kəskin cavabı idrak, aydıncasına iman, siyasi təhlil gücüdür. Bu, tələbə birliklərinin ciddi yanaşmağa, məşğul olmağa layiq olduğu məsələdir.¹

73. Özünüzün və digər tələbələrə fikir, iman və idrak səviyyəsini təsirli mənəvi əlaqələrlə gücləndirin.

Universitetdə dərs oxumaq, onu İslamlaşmış saxlamaq, bacardıqca daha da İslamlaşdırmaq, gümrah tələbə əhval-ruhiyyəsini qorumaq, fikir, iman və bilik səviyyəsini gücləndirmək çox əsaslı işlərdəndir. Çalışın sizin kimi olan digər tələbələrə, - istər digər tələbə birliklərində təmsil olunsunlar, istərsə də heç bir tələbə birliyində təmsil olunmasınlar - çıxarlı tələbələrə yaxşı münasibətlər qurun. Əlbəttə, bu və ya digər birliklər sizinlə eyni istiqamətdə olub-olmaya bilirlər. Amma çalışın bu təsirli mənəvi

¹ Böyük Rəhbərin İslam Tələbə Cəmiyyətlərinin VII zirvə toplantısına ünvanlanan bəyanatından: 2001-09-01.

əlaqələri bütün tələbələrə davam etdirin və təsirli olun.¹

74. Tələbə birliyi din və inqilab dəyərlərinə keyfiyyət bəxş etmək istiqamətində hərəkət etməlidir.

Siz istəyirsiniz ki, tələbə mühitinə keyfiyyət bəxş edəsiniz. Bu din və İnqilabın hərəkəti istiqamətində olmalıdır. Əgər bu və ya digər tələbə birliyinin mövcud olduğunu, lakin din və İnqilab dəyərlərinə keyfiyyət bəxş etmək istiqamətində olmadığını görsəniz, (bilin ki,) sözləriniz mütləq o birliyə aid deyil. O, bu topluda da yer almır. Adı İslam cəmiyyəti olsa belə yalandır, İslam təşkilatı deyil. Mən görürəm ki, bəzən künc-bucaqda bu qəbil yanlış işlər baş verir. "Gəncdirlər, qəflət etmişlər", – deyib üstündən keçirəm. Amma siz nəzərdən keçirdikdə bu məsələyə də diqqət yetirin ki, səhv, qəflət olmaya da bilər. Həqiqətən, bəziləri xəlvətdə bəzi işləri görürlər. Siz, çox şüurlu şəkildə davranmalısınız. Bu məsuliyyət sizin üzərinizə düşür.²

75. Bütün tələbə birliklərinin birləşməsində ısrarlı deyiləm.

Cəmiyyətlər, İslam cəmiyyəti və ya digər tələbə birlikləri – səfərbərlər, nümayəndəlik ofisi –və bu

¹ Böyük Rəhbərin İslam Tələbə Cəmiyyətinin üzvləri ilə görüşündəki nitqindən: 2002-09-07.

² Böyük Rəhbərin tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqindən: 1996-12-05.

işlərlə məşğul olanlar hamısı, mənim fikrimcə, yaxşıdırlar. Fikrimcə, heç bir eybi yoxdur. Ziddiyyət olmamalıdır. Mən israrlı deyiləm ki, bütün bu adlar hamısı bir ad olsun. Xeyr! Əgər olmaq istəsələr, olsunlar. Olmasalar da bir eybi yoxdur. Bu, böyük problem deyil. (Universitet) böyük mühitdir. Hər halda səliqə və üslub fərqləri var. Səliqə fərqlinin də eybi yoxdur. Bir-birləri ilə yola getməlidirlər.¹

76. Tələbə birlikləri ittifaqı

Mənim qənaətimə görə tələbə birlikləri ittifaqı çox yaxşı təşkilatdır. Amma, bu, o demək deyil ki, bütün birliklər dağıdılmalı və yeni bir birlik yaradılmalıdır. Bu, düzgün təcrübə deyil. Çox keçməyəcək ki, həmin birlik də bir çox birliklərin qarşılaşdığı çoxsaylı problemlərlə qarşılaşacaq. Doğru yol budur ki, mövcud tələbə birlikləri qarşılıqlı anlaşma, tələbəyə xas xüsusiyyətlərlə, həqiqəti görməklə özlərini bir-birlərinə yaxınlaşdırsınlar. Haqq sözü ortaya qoysunlar, tərəfdarlıqlar, müxalifliklər məntiqə, əqli nəticəyə söykənsin.²

77. İslami tələbə cəmiyyətlərinə xəbərdarlıq

Bəziləri bədxahlıqdan çalışırlar ki, İslami Tələbə Cəmiyyətlərini bədbinliyə, məyusluğa, ülvî İslam ideyalarından üz döndərməyə, siyasi, əxlaqi

¹ Böyük Rəhbərin tələbə birlikləri ilə görüşündəki nitqindən: 1996-12-05.

² Böyük Rəhbərin fərqlənən və nümunəvi universitet tələbələri ilə görüşündəki nitqindən: 2002-11-28.

vəsvəələrə, Amerika və Qərbdən asılı cərəyanların ardınca getməyə vadar etsinlər. Bu, tam olaraq İslam Tələbə Cəmiyyətlərinin fəlsəfi, məntiqi qaydasına ziddir. Bu cəmiyyətlərdə bu gün də iman və pak duyğular, stimullar rol oynayır və (bundan sonra da) mümkün qədər təsirli rol oynayacaqdır.¹

78. "Bəsic" nə deməkdir?

"Bəsic" (səfərbər) dedikdə inqilabi mücahidlik meydanında hazır olan toplu nəzərdə tutulur. Yəni hazırdır, özünü kənara çəkməyib. Qüvvələrin səfərbər olmasının mənası budur. Elə deyilm? Qüvvələri səfərbər etdik dedikdə nə nəzərdə tutulur? Yəni onlara əmək meydanında, mübarizə, cihad meydanında hazır olmaq üçün lazım olan imkanı vermişik.

Demək, "səfərbər" sözündə hazırlıq və hazır olmaq mənə yükü fədakarlıq həddində mövcuddur. Müharibə çağlarında da "səfərbər" dedikdə zehnimizdən keçən mənə bu idi: "Ölkənin, cəmiyyətin ən yaxşı kadrlarının, (işçi) qüvvəsinin seçilmişləri". Yəni bu vəzifə onun üzərinə idarə inzibatçılığı çərçivəsində qoyulmamışdır. Amma, o, könüllü olaraq meydana atılmış, hazırlığını bildirmişdir. Elan etmişdir ki, mən hazıram, buradayam.

Eynilə həmin mənə təbii olaraq tələbə səfərbərliyində, yaxud digər zümrə səfərbərliklərində də yatmışdır.

¹ Böyük Rəhbərin "Vəhdətin möhkəmlənməsi" ekskursantlarına ünvanlanan bəyanatından: 2004-09-26.

Deməli, "səfərbər" sözü belə bir ülvi, iftixar doğuran, ciddiyyətə səbəb olan mənə yükünə malikdir.¹

79. Ölkə xalqının maddi-mənəvi arzularının, ideallarının gerçəkləşməsi yönündə çalışan hər kəs hansı vəzifəni tutmasından asılı olmayaraq, "səfərbər"dir.

"Səfərbər", yəni hazırlıq hər bir cəmiyyətdə, o cümlədən ictimai ideallarla, arzularla dolub-daşan bizim cəmiyyətimizdə, öz şəxsi arzuları bu məqamda çox da diqqətə alınmayan kəsimdir. Siz hansı gəncə, xüsusilə əgər tələbə, elm əhli, müəllim universitet mənsubu olan bir gəncə rast gəlsəniz, görəcəksiniz ki, ölkənin gələcəyi, hazırkı vəziyyəti, xalqının maddi-mənəvi həyatı ilə bağlı arzuları, ideyaları var. Həmin ideyalar üçün işləyən, onların gerçəkləşməsi yönündə çalışanın adı "səfərbər"dir ("bəsic"dir). Çoxlarının böyük arzuları var. Amma yalnız o arzu haqqında düşünməklə, arzu etməklə kifayətlənirlər. Lakin dəyərli insanlar da vardır ki, bununla kifayətlənmirlər. Həmin ideyaların gerçəkləşməsi uğrunda, həyata keçməsi yolunda addım atırlar. Bu fərdlərin adı "səfərbər"dir.²

¹ Böyük Rəhbərin Tehran universitetinin "Bəsicə-daneşcuyi" ("Tələbə Səfərbərliyi") birliyinin üzvləri ilə görüşündəki çıxışından: 1998-01-31.

² Böyük Rəhbərin səfərbər müəllim və tələbələrle görüşündəki nitqindən: 2003-06-08.

80. Tələbə səfərbərliyinin xüsusiyyətləri

"Tələbə səfərbərliyi" adı iki hissədən ibarətdir. Bu iki hissənin hər biri haqqında deyilməli əhvalatlar, deyilməlilər çoxdur və bu sözlər insan çiyinə ağır vəzifələr qoyur. Biri "səfərbər" (basic), digəri isə "tələbə" sözüdür.

"Basic" (səfərbər) dedikdə inqilabi mücahidlik meydanında hazır olan toplu nəzərdə tutulur. Yəni hazırdır, özünü kənara çəkməyib. Qüvvələrin səfərbər olmasının mənası budur. Elə deyilmi? Qüvvələri səfərbər etdik dedikdə nə nəzərdə tutulur? Yəni onlara əmək meydanında, mübarizə, cihad meydanında hazır olmaq üçün lazım olan imkanı vermişik.

Demək, "səfərbər" sözündə hazırlıq və hazır olmaq məna yükü fədakarlıq həddində mövcuddur. Mühəribə çağlarında da "səfərbər" dedikdə zəhnimizdən keçən məna bu idi: "Ölkənin, cəmiyyətin ən yaxşı kadrlarının, (işçi) qüvvəsinin seçilmişləri". Yəni bu vəzifə onun üzərinə idarə inzibatçılığı çərçivəsində qoyulmamışdır. Amma, o, könüllü olaraq meydana atılmış, hazırlığını bildirmişdir. Elan etmişdir ki, mən hazıram, buradayam.

Eynilə həmin məna təbii olaraq tələbə səfərbərliyində də, yaxud digər zümrə səfərbərliklərində də yatmışdır.

Deməli, "səfərbər" sözü belə bir ülvî, iftixar doğuran, ciddiyyətə səbəb olan məna yükünə malikdir.

Tələbə sözü də belədir. Məna yükü və başqa bir cəhətdən çox maraqlı, mühüm bir məna daşıyır.

Tələbə sözü mənə yükü baxımından, digər bir cəhətdən çox maraqlı və mühüm mənə daşıyır. Tələbə, elm ardınca gedən gəncdir. Hansı ki, ölkənin gələcəyi onun əlindədir. Bu xüsusiyyət tələbə sözündə var. Tələbə, yəni gənc. Çünki tələbəlik, təbii olaraq gənclik dövrlərinə aiddir. Elm ardınca getmək, elm aramaq da tələbə sözündə yatmışdır.

Ölkəmizin gələcəyi ölkənin elmi qaydada idarə olunmasına doğru gedir. Yəni alimcəsinə, elmi normalara uyğun idarəetməyə doğru gedir. Elmə, düşüncəyə, dəqiq hesablamalara bütün sahələrində yer verilən hər bir cəmiyyətin vəziyyəti daha yaxşıdır.

Demək, tələbə gələcəyə nəzarət edəcək, gələcəyə aid, gələcək də ona aid bir şəxsdir. Görürsünüzmü? Tələbə sözündə yatan bu anlayışlar, bu mənə yükü çox mühümdür. Buna görə də dərhal, elə buradaca istifadə etməliyik.

Əgər tələbə fikri və siyasi yönlənmə baxımından yanlış istiqamət alsın, bu, böyük müsibət olacaq. Elə deyilmi? Əgər tələbənin məqsədi bu olsa ki, öz şəxsi həyatını təmin etmək üçün dərs oxuyum, başqaları necə olur olsun, bu, çox böyük təhlükədir.

Əgər tələbənin yaşam istiqaməti cəmiyyətin problemlərinə, baş verənlərə önəm verməmək, maraq göstərməmək, laqeyd yanaşmaq olarsa, bu, böyük bir müsibətdir.

Fərz edin ki, tələbəyə ölkənin kadrlarının bir hissəsi etiqadi, fikri zədələr almışdır, – dedikdə, o, çiynini çəkir və deyir: “Mənə nə?” Ona, filan yerdə zəlzələ oldu, camaat qırıldı, – dedikdə çiynini çəkir və

deyir: “Mənə nə?” Camaatın bir hissəsi məişət məsələlərində çətinlik çəkirlər, –dedikdə çiyinini çəkir və deyir: “Mənə nə?” Bu laqeydlik halı çox böyük bir dərddir.

Ölkənin idarəçiliyi gələcəkdə əlində olacaq şəxs cəmiyyətin problemlərinə, kütlənin taleyinə bu qədər biganə, etinasızdırsa, bu, çox nigarançılığa səbəb olur. Bundan da nigaranedici odur ki, laqeyd deyil, həssasdır. İntəhası, mənfi həssaslıqdır. Yəni tam rəğbətliyə ki, cəmiyyətin bir qismi misal üçün, zəlzələdə məhv olsun. Zəlzələ də aydın misaldır. Bu, cismani və maddi bəladır. Bundan pisi isə heç kimin diqqət yetirmədiyi mənəvi bəladır. Misal üçün, ürəyi istəyir ki, camaat ehtiraslara qərq olsun. Ürəyi istəyir ki, camaat imansızlığa qərq olsun. Özü də belə olsun, bu yöndə addımlasın. Görürsünüzmü, tələbə məsələsi nə qədər həssas məsələdir?

Əgər biz tələbə sözünün mənasını, onun altında yatan anlayışları diqqətlə nəzərdən keçirsək, kim oluruqsa olaq, tələbə kəsiminin taleyinə qarşı çox həssas olmalıyıq. İstər müəllim olaq, istər ali təhsillə bağlı məsul şəxslərdən olaq, istər sıradan bir insan olaq, istərsə də küçədə yol gedən biri olaq. Əgər tələbənin nə olduğunu bilsək, onun taleyinə münasibətdə çox həssas olmalıyıq. Deməli, "tələbə səfərbərliyi" dedikdə iki söz birləşmiş və "siz" olmusunuz. Bu, çox böyük iddiadır. Siz, bütün nəcabətinizə, yaxşılığınıza və mənim də sizi çox istəməyimə baxmayaraq, çox böyük iddiadasınız. Yəni bu "səfərbər" ("basic") sözündə olan məna yükü

çox önəmlidir. Tələbə sözünün daşdığı məna da çox mühümdür.¹

81. Bu ölkədə iki ümdə səfərbərliyə ehtiyac var.

Birincisi xalqın, əhalisinin, xüsusilə gənclərin səfərbərliyi. Xalq özünü hazırlamaq, ölkənin, millətin izzətini dirçəltmək, İslam bayrağını yüksəkdə saxlamaq üçün səfərbər olmalıdır. Çünki bu ölkənin bütün problemləri İslam və İslam qayda-qanunlarına əməl etməklə həll olunacaq. Gənclər özlərini tərbiyə etməli – həm elmi özünütərbiyə, həm əxlaqi, dini, mənəvi özünütərbiyə, həm də cismani özünü tərbiyə – və özlərində çox böyük sərmayəni, ölkəni müdafiəsinə olan ümidi qorumalıdırlar. Onun əks nöqtəsi düşmənin İranda baş verməsinə rəğbət göstərdiyi şeydir.

Vəzifəli şəxslər də ikinci səfərbərliyi etməlidirlər. Bu, xidmət yolunda səfərbərlikdir. Ölkənin icraçı müdirləri əhalinin işlərinin düynlərini açmaqda öz məharətlərini göstərməlidirlər. ... Ölkənin məsul işçilərinin ixtiyarında (bu) işləri görə bilmək üçün kifayət qədər imkan var. Amma bir şərtlə ki, işi ən önəmli, başlıca vəzifələri hesab etməlidirlər. Siyasi məşğuliyyətlər, qeyri-zəruri, xəyali məsələləri qabartmaq, kiçik məsələləri böyütmək və bununla ölkənin əsas məsələlərini ört-basdır etmək zərərli. Ölkənin birinci dərəcəli məsələləri iqtisad, elm,

¹ Böyük Rəhbərin Tehran universitetinin “Bəsicə-daneşcu” (“Tələbə Səfərbərliyi”) birliyinin üzvləri ilə görüşündəki çıxışından: 1998-01-31.

universitetlərdə elmi səviyyənin yüksəlməsi, bizim tələbə və müəllimlərlə görüşlərimizdə, universitetlərdə dəfələrlə söhbət açdığımız proqramlaşdırma hərəkəti, eləcə də gənclərin mədəni, dini əhval-ruhiyyəsini qorumaq məsələsidir. Bir xalqı, xüsusilə bizim xalqımızı ayaqda saxlayan, düşmən fitnələrini neytrallaşdıran budur.¹

82. Səfərbərin universitetdə bir baxışı, universitetə, bir baxışı dünyayadır.

Səfərbərin (bəsicin) universitetdə bir baxışı universitetə bir baxışı isə dünyayadır. Universitetə baxış, yəni elmə, tədqiqata, işə, təhsilə, universitet münasibətlərinə, əxlaqa riayət, siyasi məqsədyönlük və s. Dünyaya baxış isə bunun üçündür ki, bu topluda (universitetdə) bu qədər elmi, siyasi fikir mübadiləsi, faliyyət olduğu bir halda dünyanın harasında yer almışdır. Onun nə rolu ola bilər və onun üçün hansı yeri nəzərdə tutmuşlar. Nə qədər ki, tarixin, dünyanın, siyasətin harasında yer aldığını bilməyib, universitet daxili rolunu da doğru başa düşə bilməyəcək. ... Əgər səfərbərlər canlı fəal, sayıq qalmaq istəyirlərsə, universitet daxilini öz iş mühitinə çevirməlidir. Dünyaya bir baxış; baxın görün dünyada nə baş verir və biz haradayıq. Bizim üçün nə fikirləşirlər. Bizim

¹ Böyük Rəhbərin 13 aban ildönümü münasibəti ilə tələbə və şagirdlərlə keçirilən görüşündəki nitqindən: 2002-11-04.

qarşımızda, yanımızda, arxamızda kimlər var. Bunları bilmək gərək. Bunlar lazımlı məlumatlardır.¹

83. Düşmən "Bəsic" in varlığından narahatdır. "Bəsic" in qədrini bilin.

Düşmən "Bəsic" in varlığından narahatdır. "Bəsic" in təşkil olunmasından çox narahat və qəzəblidir. Çünki onun yararlı olacağını bilir. "Bəsic", təşəbbüs göstərməyə hazırlıqlı olmaq deməkdir. Ölkənin inkişafına, İnqilabın, sistemin yaşaması istiqamətində böyük işlərə təşəbbüs göstərmək, işə girişmək, kiçik iş deyil. "Bəsic" mömin, təhsilli, düşüncəli, işləməyə hazır olan gənc topludur. Bu hazırlıq və hazırlıq hissi düşməni əl-ayağa salır. Bu hazırlıq hər bir sahədə faydalıdır. Elm meydanında bir cür, əmək və quruculuq meydanında bir cür, siyasət və müdafiə meydanında başqa cür faydalıdır. İnsanlarda şəhadət əhval-ruhiyyəsini, ölümdən qoruxmazlıq hissini yaradan da bu hazırlıqdır. Bu, bütün dünya hesablamalarını dəyişir. Çünki dünyada bütün hesablamalar insanın ölümdən qorxması üzərində qurulmuşdur. Ölümle hədələmək o adama qarşı keçərlidir ki, ölümdən qorxur. Əgər (qarşılarında) bir qrup ölümdən qoruxmayan şücaətli insan varsa, məqsədləri, idealları uğrunda şəhid olmağa hazır insan varsa, bütün bu beynəlxalq hesablamalar

¹ Böyük Rəhbərin səfərbər müəllim və tələbələrle görüşündəki çıxışından: 2003-06-08.

pozulur. Buna görə də onlar çox narahat, hədsiz qəzəblidirlər.

"Bəsic"in qədrini bilin. Universitetin qədrini bilin. Universitet mühitini elmi, siyasi, fikri və əxlaqi səfərbərlik mühitinə çevirin. Mömin qeyri-bəsic tələbələrin üzərində mütləq "bəsic" adının almasında ısrarlı olmaq lazım deyil. Çoxlu sayda möminlər var ki, hazırda bu topluya daxil deyillər. Eybi yoxdur. Amma onlar da "bəsic"ə verdiyimiz tərifə görə "bəsic"dirlər. Əgər onlarda bu hazırlıq varsa, demək, onlar da "bəsic"dirlər. Bir çoxları da var ki, laqeyddirlər. Bunlar əgər əməldə gəncin, müəllimin, "bəsic" tələbənin xoş əməlini, davranışını gördükdə, mətanətini, bir işdə möhkəmliyini müşahidə etdikdə təbii ki, qarşılığında təvazökarlıq hiss edir, qəbul edirlər.¹

84. "Bəsic"i münafiqə, çəkişmə meydanına sürükləməyə qoymayın.

Bəziləri "Bəsic"i çəkişməyə, mübahisəyə, münafiqəyə çəkmək istəyirlər. Çəkişmə, mübahisə universitet və cəmiyyətin mənafeyinə ziddir. Öncə də söylədim ki, düşmənin siyasətlərindən biri cəmiyyəti gərgin, çaxnaşma dolu bir cəmiyyət kimi göstərmək, həqiqətləri ört-basdır etməkdir. Gərginlik dolu cəmiyyətdə heç bir müsbət iş görmək olmaz. Onlar bunu istəyirlər. Onlar üçün fərqi yoxdur ki,

¹ Böyük Rəhbərin səfərbər müəllim və tələbələrlə görüşündəki çıxışından: 2003-06-08.

gərginliyin tərəfləri kimlərdir. "Bəsic"i bu meydana sürükləməyə icazə verməyin. "Bəsic" məntiqli və siyasidir. Amma siyasəti məntiqlə, hikmətlə, düşüncə ilə yanaşı həyata keçirir. Öz sözünü ağıla müvafiq qaydada deyir. Sözü olmayıb yumruğunu düyünləyən biri kimi yox, bir mütəfəkkir, mütəxəssis, ekspert kimi.¹

¹ Böyük Rəhbərin səfərbər müəllim və tələbələrle görüşündəki çıxışından: 2003-06-08.

Mündəricat

BİRİNCİ FƏSİL	3
Universitet	3
İKİNCİ FƏSİL	53
Tələbə	53
ÜÇÜNCÜ FƏSİL.....	92
Tələbə birlikləri	92

